

IDENTITATEA

MILAN KUNDERA s-a născut în 1929, în Cehoslovacia.
În 1975 s-a stabilit în Franța.

OPERE ALE LUI MILAN KUNDERA

Scrise în cehă:

Gluma, roman
Iubiri caraghioase, nuvele
Viața e în altă parte, roman
Valsul de adio, roman
Cartea râsului și a uitării, roman
Insuportabila ușurătate a ființei, roman
Nemurirea, roman

Scrise în franceză:

Jacques și stăpânul său, teatru
Arta romanului, eseu
Testamente trădate, eseu
Lentoarea, roman
Ignoranța, roman
Identitatea, roman
Cortina, eseuri

DESPRE OPERA LUI MILAN KUNDERA:

Maria Nemcova Banerjee, *Paradoxuri terminale*
Kvetoslav Chvatik, *Lumea romanească a lui Milan Kundera*

MILAN KUNDERA

IDENTITATEA

Traducere din franceză de
EMANOIL MARCU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta seriei

IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KUNDERA, MILAN

Identitatea / Milan Kundera; trad.: Emanoil Marcu. –
București: Humanitas, 2008

ISBN 978-973-50-2000-2

I. Marcu, Emanoil (trad.)

821.162.3-31=135.1

MILAN KUNDERA

L'IDENTITÉ

© Milan Kundera, 1997

Orice adaptare, indiferent de formă, a prezentei lucrări
este interzisă.

© HUMANITAS, 2004, 2006, 2008 pentru prezenta versiune
românească

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.librariilehumanitas.ro

1

Un orașel pe litoralul normand, un hotel găsit din întâmplare într-un ghid turistic. Chantal sosi vineri seara, urmând să petreacă o noapte singură, fără Jean-Marc, care avea să vină a doua zi către prânz. Își lăsă valiza în cameră și ieși în oraș, apoi, după o scurtă plimbare pe niște străzi necunoscute, reveni la restaurantul hotelului. La ora aceea, șapte și jumătate, sala era aproape goală. Se așeză la o masă și așteaptă s-o observe cineva. În cealaltă parte a sălii, lângă ușa bucătăriei, două chelnerițe discutau cu însuflețire. Pentru că nu-i plăcea să strige, Chantal se ridică, traversă sala și se opri lângă ele; dar chelnerițele erau prea absorbite în discuția lor:

— Au trecut deja zece ani. Îi cunosc familia. E cumplit. Și nici o urmă. Nici una. S-a vorbit despre el și la televizor.

Cealaltă întrebă:

— Dar ce i s-a putut întâmpla?

— Tocmai asta e cumplit — că nici măcar nu poți să-ți imaginezi.

— O crimă?

— Au scotocit peste tot.

— O răpire?

— Dar cine să-l fi răpit? Și pentru ce? Nu era nici bogat, nici persoană importantă. I-au arătat familia la televizor. Copiii, soția. O jale! Îți dai seama?

Apoi o observă pe Chantal:

— Știți emisiunea despre persoanele dispărute? Se cheamă *Dispărut fără urmă*.

— Da, spuse Chantal.

— Poate ați văzut ce s-a întâmplat cu familia Bourdieu. Sunt din partea locului.

— Da, e cumplit, spuse Chantal, neștiind cum să schimbe discuția de la o tragedie la o banală comandă de cină.

— Vreți să mâncați? întrebă în sfârșit ceilalți chelneriți.

— Da.

— Îl chem pe șeful de sală, luați loc.

Colega adăugă:

— Vă dați seama, un om pe care îl iubești dispare și nu vei ști niciodată ce s-a întâmplat cu el! Poți să înnebunești!

Chantal reveni la masa ei; după cinci minute, apărură șeful de sală; Chantal comandă o cină rece, simplă; nu-i place să mănânce singură; nu, pur și simplu nu suportă să mănânce singură!

Chantal își taie jambonul în farfurie, dar discuția cu cele două femei nu-i iese din gând:

într-o lume în care orice pas ne este controlat și înregistrat, cu supermagazine în care camerele de luat vederi ne supraveghează permanent, în care nimeni nu scapă o clipă de privirile celorlalți, unde nici dragoste nu poți să faci fără să fii chestionat a doua zi de cercetători și specialiști în sondaje („unde faceți dragoste?”, „de câte ori pe săptămână?”, „cu sau fără prezervativ?”), cum poate cineva, într-o asemenea lume, să scape de supraveghere și să dispară fără să lase vreo urmă? Da, știe bine emisiunea cu titlu care-i dă fiori, *Dispărut fără urmă*, singura emisiune ce i se pare dezarmantă prin sinceritatea, prin disperarea ei, de parcă o intervenție exterioară ar fi silit televiziunea să renunțe la orice frivolitate; pe un ton grav, prezentatorul îi roagă pe spectatori să aducă mărturii ce ar putea ajuta la găsirea celui dispărut. La sfârșitul emisiunii, sunt arătate, pe rând, fotografiile dispăruților pomeniți în emisiunile precedente; unii rămân de negăsit, chiar și după unsprezece ani.

Chantal își imaginează că l-ar pierde astfel, într-o zi, pe Jean-Marc. Fără să știe nimic despre el, imaginându-și orice. Fără măcar să-și poată pune capăt zilelor, căci sinucideea ar fi o trădare, un refuz de a aștepta, pierderea răbdării. Condamnată să trăiască, până la capătul vieții, într-o oroare neîntreruptă.

A urcat în cameră, a adormit cu greu și s-a trezit la miezul nopții după un vis interminabil, populat numai cu oameni din trecutul ei: maică-sa (moartă de mult) și mai ales fostul soț (nu l-a văzut de ani de zile și nu se măna, ca și cum regizorul scenei din vis ar fi greșit distribuția); era cu sora lui, domitoare și energică, și cu noua nevastă (pe care nu a văzut-o niciodată; totuși, în vis, nu avea nici o îndoială cu privire la identitatea ei); la sfârșit, el îi făcea vagi propuneri erotice, iar noua lui soție o săruta apăsător pe gură, încercând să-i strecoare limba printre buze. Limbile care se ling una pe alta au scârbit-o întotdeauna. În fapt, tocmai sărutul acela a trezit-o.

Tulburarea provocată de vis era atât de mare, încât a încercat să-i înțeleagă motivul. Ceea ce a răscolit-o într-o asemenea măsură, își spune ea, e abolirea timpului prezent operată de vis. Căci Chantal ține enorm la prezentul ei și, pentru nimic în lume, nu l-ar schimba nici cu trecutul, nici cu viitorul. De asta nu-i plac visele: impun o egalitate inacceptabilă între diferitele epoci ale aceleiași vieți, o contemporaneitate ce nivelează toate momentele trăite vreodată de un om; nescotesc prezentul, negându-i poziția privile-

giată. La fel ca în visul din noaptea aceasta: un întreg capitol din viața ei a fost abolit: Jean-Marc, apartamentul lor comun, toți anii trăiți împreună; în locul lor s-a lăfăit trecutul, oamenii cu care a rupt-o de mult și care-au încercat s-o prindă în plasa unei banale seducții sexuale. Chantal simțea pe gură buzele umede ale unei femei (deloc urâtă: alegând actrița, regizorul fusese destul de exigent), iar asta îi provoca o asemenea scârbă, încât, în toiul nopții, s-a dus la baie și, minute în șir, s-a spălat și a făcut gargară.

3

F. era un vechi prieten al lui Jean-Marc, se cunoșteau din liceu; aveau aceleași opinii, se înțelegeau în toate privințele și relația lor continuase până acum câțiva ani, când, brusc și definitiv, Jean-Marc și-l scoase din suflet și încetă să-l mai vadă. Când află că F., grav bolnav, era internat într-un spital din Bruxelles, nu simți nici o dorință să-l viziteze, însă cedă la insistențele lui Chantal.

Întâlnirea cu fostul prieten a fost depri-mantă: Jean-Marc păstrase în memorie imaginea lui din liceu — un băiat firav, totdeauna îmbrăcat impecabil, de o delicatețe naturală

în fața căreia el se simțea ca un rinocer. Trăsăturile fine, efeminate, care pe vremuri îl făceau să pară mai tânăr decât era, acum îl îmbătrâneau: obrazul părea grotesc de mic, zbârcit, smochinit, ca fața mumificată a unei prințese egiptene moarte cu patru mii de ani în urmă; Jean-Marc îi privea brațele: unul era sub perfuzie, imobilizat, cu un ac gros înfipt în venă, iar cu celălalt făcea gesturi largi, pentru a-și întări spusele. Privindu-l cum gesticulează, Jean-Marc avusese întotdeauna impresia că în raport cu trupul firav brațele lui F. erau și mai mici, de-a dreptul minuscule, niște brațe de marionetă. Această impresie era, acum, și mai intensă, căci gesturile copilărești nu se potriveau cu gravitatea cuvintelor: F. îi vorbea despre coma în care fusese timp de câteva zile, înainte ca medicii să-l readucă la viață: „Cunoști mărturiile unor oameni care au trecut prin moartea clinică. Tolstoi vorbește despre asta într-o năvelă. Tunelul, iar la capătul lui o lumină. Frumusețea vrăjită a lumii de dincolo. De fapt, îți jur, nu e nici o lumină. Și, cel mai rău, nici vorbă de înconștiență. Știi totul, auzi totul, numai că ei, doctorii, nu-și dau seama și vorbesc orice, chiar și ce n-ar trebui să auzi. Că ești pierdut. Că, gata, creierul e terminat.”

Tăcu un moment. Apoi continuă: „Nu vreau să spun că eram perfect lucid. Eram

conștient de tot ce se petrecea, dar totul era puțin deformat, ca într-un vis. Din când în când, visul devenea coșmar. Doar că, în viață, un coșmar se termină repede, începi să țiți și te trezești, eu însă nu puteam să țiț. Ȃsta era lucrul cel mai cumplit: să nu poți scoate un sunet. Să nu poți să țiți în toiul coșmarului.”

Tăcu iar. Apoi: „Nu m-am temut niciodată de moarte. Acum, da, mă tem. Nu pot scăpa de gândul că și după moarte rămâi viu. Că a fi mort înseamnă a trăi un coșmar nesfârșit. În fine, să trecem peste asta. Să vorbim despre altceva.”

Înainte de a veni la spital, Jean-Marc era sigur că nu vor putea să evite, nici el, nici celălalt, amintirea rupturii lor și că va fi silit să-i spună lui F. câteva cuvinte de împăcare nesincere. Se temuse degeaba: gândul morții făcea ca orice alt subiect să fie derizoriu. Zadarnic încerca F. să schimbe subiectul: în fapt, continua să vorbească despre trupul lui suferind. Această confesiune îl cufundă pe Jean-Marc într-o depresie neagră, dar inima îi rămase împietrită.

4

Să fie oare chiar atât de rece, atât de insensibil? Într-o zi, cu mai mulți ani în urmă, a

aflat că F. îl trădase; o, cuvântul e mult prea romantic, cu siguranță exagerat, și totuși Jean-Marc a fost răscolit: într-o ședință, în absența lui, fusese atacat de toți (ceea ce, mai târziu, avea să-l coste postul). F. era prezent la ședință. Era acolo, dar nu a spus o vorbă în apărarea lui Jean-Marc. Brațele minuscule care gesticulau cu atâta plăcere nu au făcut un gest pentru prietenul său. Pentru că nu voia să se înșele, Jean-Marc s-a informat în detaliu dacă, într-adevăr, prietenul său tăcuse. Când a fost absolut sigur, preț de câteva secunde s-a simțit extrem de rănit; apoi a hotărât să rupă cu el definitiv; și imediat a simțit un sentiment de ușurare, o bucurie inexplicabilă.

Terminând pomelnicul nenorocirilor sale, F. tăcu un moment, apoi chipul de mică prințesă mumificată se luminează:

— Îți mai aduci aminte discuțiile noastre din liceu?

— Nu prea, spuse Jean-Marc.

— Întotdeauna te ascultam ca pe un maestru, când vorbeai despre fete.

Jean-Marc încercă să-și amintească, dar în memorie nu găsea nici urmă din discuțiile de altădată:

— Ce puteam spune eu, un mucos de șaisprezece ani, despre fete?

— Parcă mă văd: eram în fața ta, în picioare, și spuneam ceva despre fete, a continuat F.

Îți amintești, întotdeauna m-a șocat ideea că un trup superb poate fi o fabrică de secreții; ți-am spus că nu suport să văd o fată suflându-și nasul. Parcă te văd; te-ai oprit, m-ai privit fix și mi-ai spus pe un ton straniu, știutor, convins, apăsător: suflându-și nasul? Mie îmi e destul să-i văd ochiul clipind, să văd mișcarea pleoapei peste corneea, ca să simt o silă aproape insuportabilă. Îți amintești?

— Nu, răspunse Jean-Marc.

— Cum ai putut să uiți? Mișcarea pleoapei. O idee atât de bizară!

Jean-Marc spunea adevărul; nu-și amintea nimic. De altfel, nici nu încerca. Se gândea la altceva: iată adevărata și unica rațiune de a fi a prieteniei: să ofere o oglindă în care celălalt să-și poată privi imaginea de altădată, imagine care, fără veșnica trăncăneală între prieteni, s-ar fi pierdut de mult.

— Pleoapa. Chiar nu-ți amintești?

— Nu, spuse Jean-Marc, apoi, în gând, pentru sine: chiar nu vrei să pricepi că puțin îmi pasă de oglinda pe care mi-o oferi?

Oboseala căzuse pe chipul lui F., care tăcu, de parcă amintirea istoriei cu pleoapa îl vlăguise.

— Trebuie să dormi, spuse Jean-Marc și se ridică.

Ieșind din spital, simți o dorință irezistibilă de a fi cu Chantal. Era prea obosit, altfel ar

fi plecat imediat. Înainte de a sosi la Bruxelles, plănuise să ia un mic dejun copios a doua zi dimineăta, la hotel, apoi să plece la drum liniștit, fără grabă. După întâlnirea cu F., își puse ceasul deșteptător să sune la cinci dimineăta.

5

Obosită după o noapte proastă, Chantal ieși din hotel. În drum spre malul mării, trecu pe lângă turiștii de week-end. Grupurile lor, fără excepție, repetau aceeași schemă: bărbatul împingea un cărucior cu un copil, femeia pășea lângă el; chipul bărbatului era molău, atent, surâzător, puțin stingherit și gata ori-când să se aplece la copil, să-i șteargă muci, să-i potolească urletele; chipul femeii era blazat, distant, arogant, uneori chiar (nu se știe de ce) răutăcios. Chantal văzu aceeași schemă repetată în diferite variante: bărbatul de lângă femeie împingea căruciorul și în același timp, într-un rucsac special, în spate, mai căra un copil; bărbatul de lângă femeie împingea căruciorul, căra un copil pe umeri și încă unul într-un rucsac de pe piept; bărbatul de lângă femeie, fără cărucior, ținea un copil de mână și căra alții trei în spate, pe umeri

și pe piept. În fine, o femeie (fără soț) împingea căruciorul; o făcea cu o vehemență pe care n-o regăseai la bărbați, astfel încât Chantal, care mergea pe același trotuar, trebui să se ferească din calea ei în ultimul moment.

Chantal își spuse: bărbații s-au „tăticizat”. Nu mai sunt tați, sunt doar tătici, adică: tați fără autoritate paternă. Își imaginează că ar flirta cu un tătic care împinge căruciorul, iar în spate și pe piept mai cară doi copii; profitând de un moment în care soția s-ar opri în fața unei vitrine, i-ar propune soțului o întâlnire. El cum ar reacționa? Ar mai întoarce capul după o necunoscută bărbatul transformat în arbore de copii? Deranjați de mișcarea lui, plozii atârnați de spate și piept n-ar începe să urle? Ideea i se pare amuzantă și o bine dispune. Își spune: trăiesc într-o lume în care bărbații nu vor mai întoarce capul după mine.

Apoi se pomeni pe dig, printre cei câțiva plimbăreți matinali; era ora refluxului; câmpia nisipoasă se întindea în fața ei pe un kilometru. Nu mai venise de mult pe litoralul normand și nu cunoștea sporturile la modă: zmeiele și carturile cu pânze. Zmeul: o pânză colorată întinsă pe o ramă foarte dură, înălțată în vânt; mânuit cu ajutorul a două sfori, câte una în fiecare mână, zmeul își schimbă direcția, urcă sau coboară, se răsucește și scoate un zgomot fioros, ca de tăun urias; din când

în când, cade în picaj pe nisip, ca un avion ce se zdrobește de sol. Chantal constată cu surprindere că posesorii zmeielor nu erau copii, nici adolescenți, ci aproape exclusiv adulți. Și nici o femeie, numai bărbați. Într-adevăr, erau tăticii! Tăticii fără copii, cei care izbutiseră să scape de neveste! Nu fugeau la amante, alergau pe plajă, la joacă!

Îi vine, încă o dată, ideea unei seducții perfide: să se apropie, pe la spate, de bărbatul care trage de sfori și care, cu capul lăsat pe spate, observă zborul zgomotos al jucăriei lui; apoi, folosind cuvinte cât mai obscene, să-i șoptească la ureche o propunere erotică. Reacția lui? Chantal nu are nici o îndoială: fără măcar s-o privească, ar şuiera: slăbește-mă, nu vezi că sunt ocupat!

O, nu, bărbații nu vor mai întoarce capul după ea niciodată.

Chantal reveni la hotel. În parcare, văzu mașina lui Jean-Marc. Receptionista îi spuse că sosise de cel puțin o jumătate de oră și îi întinse un bilet: *Am ajuns mai devreme. Mă duc să te caut. J.-M.*

— A plecat să mă caute, suspină Chantal. Dar unde?

— Domnul a zis că sunteți cu siguranță pe plajă.

În drum spre plajă, Jean-Marc trecu pe lângă o stație de autobuz. În stație nu era decât o fată în ginși și tricou, care, cu mișcări molatece însă foarte distincte, își legăna șalele ca și cum ar fi dansat. Când ajunse chiar lângă ea, îi văzu gura căscată: căsca întruna, interminabil; gaura aceea larg deschisă era legănată încet de trupul care dansa mașinal. Jean-Marc își spuse: dansează și se plictisește. Ajunse la dig; jos, pe plajă, văzu mai mulți bărbați care, cu privirea înălțată spre cer, înălțau zmeie. O făceau cu pasiune, iar Jean-Marc își aminti vechea lui teorie: există trei categorii de plictiseală: plictisul pasiv: tânăra care dansează și cască; plictisul activ: amatorii de zmeie; și plictisul revoltat: tineretul care dă foc la mașini și sparge vitrine.

Pe plajă, ceva mai departe, copii între doisprezece și paisprezece ani, cu căști mari colorate, prea grele pentru trupurile mici, se adunau în jurul unor vehicule ciudate: cadrul din bare metalice e fixat pe trei roți, una în față și două în spate; la mijloc, într-o cutie lungă și joasă, se poate strecura un trup în poziție culcată; deasupra se înalță un catarg cu o pânză. Un sport periculos, neîndoielnic. De aceea poartă căști copiii. Totuși, se gândi Jean-Marc, mașinăriile conduse de copii sunt

un pericol mai ales pentru cei care se plimbă pe plajă; ei de ce nu primesc o cască? Pentru că ei, ținându-se deoparte de turismul organizat, sunt dezertorii marii lupte comune împotriva plictisului și nu merită nici grijă, nici cască.

Coborând treptele înspre plajă, Jean-Marc privi atent linia retrasă a țărmului; printre siluetele îndepărtate, încercă s-o distingă pe Chantal; până la urmă o recunoscuse; se opri se și admira valurile, bărcile cu pânze, norii.

Jean-Marc trecu pe lângă carturile în care un instructor îi așeza pe copii și care începeau să se rotească încet; alte carturi, în jur, goneau cu viteză. Direcția vehiculului e dată de pânza mânăuită cu ajutorul unei sfori, care-i permite pilotului, virând, să-i ocolească pe trecători. Dar poate un amator lipsit de experiență s-o controleze cu adevărat? Și e sigur că vehiculul răspunde, fără greș, la comenzi?

Jean-Marc privea carturile, iar când unul se îndreptă ca un bolid spre Chantal, fruntea i se crispă. În cart, ca un cosmonaut într-o rachetă, era lungit un bătrân. În poziția asta, nu vede nimic în fața lui! E Chantal destul de prudentă ca să se ferească? Jean-Marc bombăni, furios pe ea, pe firea ei nepăsătoare, și grăbi pasul.

Ea se opri, făcu apoi cale întoarsă. Cu siguranță însă că nu-l vedea pe Jean-Marc, căci

continua să înainteze încet, ca o femeie cufundată în gândurile ei, fără să privească în jur. Jean-Marc ar vrea să-i strige să fie mai atentă, să se ferească de imbecilii care gonesc pe plajă. Brusc, își imaginează trupul ei lovit, o vede întinsă pe nisip, plină de sânge; cartul se depărtează pe plajă, iar el se vede alergând spre ea. Această imagine îl tulbură într-atât, încât începe să-i strige numele; vântul e puternic, plaja imensă și nu-l poate auzi nimeni: poate să-și îngăduie acest soi de teatru sentimental, poate să-și strige, cu lacrimi în ochi, îngrijorarea pentru ea; preț de câteva secunde, este pe cale de a trăi, cu o grimasă de plâns, cu groază, moartea ființei iubite.

Apoi, uimit el însuși de această ciudată criză de isterie, o vede în depărtare, plimbându-se fără griji, senină, calmă, fermecătoare; Jean-Marc este înduioșat până în adâncul ființei, iar comedia morbidă pe care o jucase îl face să surâdă; surâde fără să și-o reproșeze, căci moartea lui Chantal îl însoțește din clipa când a început s-o iubească; începe să alerge făcându-i semne cu mâna. Dar ea se oprește din nou; cu fața spre mare, privește bărcile cu pânze din zare fără să-l observe pe bărbatul care-și flutură mâinile deasupra capului.

O, în sfârșit! Întorcându-se către el, femeia pare să-l vadă; fericit, Jean-Marc ridică mâna încă o dată. Ea însă îl ignoră și se oprește,

urmărind cu privirea valurile ce mângâie nisipul. Acum, văzând-o din profil, Jean-Marc își dă seama că ceea ce crezuse că este cocul lui Chantal e de fapt o eșarfă legată în jurul capului. Pe măsură ce se apropie de ea (cu un pas, dintr-o dată, mult mai puțin grăbit), femeia pe care o crezuse Chantal devine o străină oarecare, bătrână și urâtă.

7

Curând, sătulă să privească plaja, Chantal hotărî să plece de pe dig și să-l aștepte pe Jean-Marc în cameră. Se simțea însă toropită de somn. Ca să nu strice bucuria regăsirii, vru să bea rapid o cafea. Schimbă direcția și se îndreptă spre o clădire mare din beton în care se aflau un restaurant, o cafenea, o sală de jocuri și câteva buticuri.

Intră în cafenea; muzica dată la maximum o năuci. Indispusă, înaintă printre cele două rânduri de mese. În sala imensă și goală, erau doi bărbați: unul tânăr, în ținută neagră de chelner, sprijinit de tejgheaua barului; altul mai în vârstă, solid, în tricou, stând în picioare în fundul sălii. Amândoi o fixară insistent.

Cu intenția de a se așeza la o masă, îi spusese celui solid:

— Ați putea să opriți muzica?

Bărbatul se apropie de ea:

— Pardon, n-am înțeles.

Chantal îi privi brațele musculoase, tatuate: o femeie goală cu sâni enormi și un șarpe încolăcit în jurul ei.

Chantal repetă (mai conciliantă):

— Muzica, ați putea s-o dați mai încet?

Bărbatul răspunse:

— Muzica? Ce, nu vă place?

Și Chantal îl văzu pe tânăr, trecut acum în spatele barului, dând muzica mai tare.

Bărbatul tatuat era chiar lângă ea. Surâsul lui i se părea sarcastic. Chantal capitulă:

— Nu, nu am nimic cu muzica voastră!

Tatuatul:

— Eram convins că vă place. Doriți ceva?

— Nu, nimic, spuse Chantal, voiam să arunc o privire. E plăcut aici.

— Atunci, de ce nu rămâneți? spuse în spatele ei, cu o voce nesuferită, mieroasă, tânărul în negru care își schimbase iar locul: înfipt între cele două rânduri de mese, bloca singura trecere înspre ieșire.

Slugărnicia acelei voci stârnește în ea un soi de panică. Se simte ca într-o capcană care se va închide peste câteva clipe. Trebuie să facă ceva, rapid. Ca să iasă, va trebui să treacă prin locul blocat de tânărul în negru. Hotărând parcă să riște totul, Chantal înaintează. Vede

surâsul mîeros al tînărului, îşi simte inima bătînd mai tare. În ultimul moment, el face un pas într-o parte şi o lasă să treacă.

8

Să confunde aparenţa fizică a iubitei cu cea a unei străine: a mai trăit senzaţia asta, o, de cîte ori! De fiecare dată cu aceeaşi uimire: diferenţa dintre ea şi celelalte să fie deci atît de infimă? Cum e posibil să nu recunoască silueta celei mai iubite fiinţe, a celei pe care o consideră unică?

Jean-Marc deschide uşa camerei. În sfârşit, o vede. De data asta este ea, neîndoielnic, însă nici acum nu seamănă cu Chantal. Chipul îi este bătrîn, privirea straniu de rea. Ca şi cum femeia pe care o iubeşte avea să fie înlocuită, din acest moment şi pentru vecie, cu străina căreia îi făcuse semne pe plajă. Ca şi cum Jean-Marc trebuia pedepsit pentru incapacitatea lui de a o recunoaşte.

— Ce este? Ce s-a întîmplat?

— Nimic, nimic, spune ea.

— Cum nimic? Eşti total transformată.

— Am dormit prost. Aproape că nu am dormit. Şi am avut o dimineată mizerabilă.

— O dimineată mizerabilă? De ce?

— Aşa, fără nici un motiv.

— Spune-mi adevărul.

— Zău, fără nici un motiv.

Jean-Marc insistă. Chantal sfârșește prin a spune:

— Bărbații nu mai întorc capul după mine.

O privește, incapabil să înțeleagă ce spune, ce vrea să spună. E nefericită pentru că bărbații nu mai întorc capul după ea? Jean-Marc ar vrea să-i spună: Bine, dar eu? Eu care te caut pe toată plaja, îți strig numele plângând și sunt în stare să alerg după tine până la capătul lumii?

Nu-i spune aceste cuvinte. În loc s-o facă, repetă încet, cu voce stinsă, cuvintele rostite de Chantal:

— Bărbații nu mai întorc capul după tine. De asta ești nefericită, ești sigură?

Chantal roșește. Roșește, așa cum el nu a mai văzut-o de mult. Această roșeață pare să trădeze dorințe nemărturisite. Dorințe atât de violente, încât Chantal nu le poate reprima și repetă:

— Da, bărbații nu mai întorc capul după mine.

9

Când Jean-Marc apăru în pragul ușii, Chantal se sili, cu toată bunăvoința, să fie

veselă; voia să-l sărute, dar nu putea; după scena din cafenea, era încordată, crispată și într-o dispoziție atât de neagră, încât se temea că gestul ei de iubire ar fi putut să pară fals și forțat.

Jean-Marc o întrebă:

— Ce s-a întâmplat?

Îi răspunse că dormise prost, că era oboșită, dar nu reuși să-l convingă și el continuă să-i pună întrebări; încercând să scape de această inchiziție amoroasă, Chantal vru să-i spună ceva amuzant; plimbarea matinală și bărbații transformați în arbori plini de copii îi reveniră atunci în minte, o dată cu fraza rămasă acolo ca un mic obiect uitat: „Bărbații nu mai întorc capul după mine.” Recurse la această frază ca să evite orice discuție serioasă; se sili s-o spună pe tonul cel mai frivol, dar, spre surprinderea ei, glasul îi era amar și melancolic. Această melancolie și-o simțea lipită pe chip și, imediat, știu că nu va fi înțeleasă.

Îl văzu cum o privea, lung, grav, și avu senzația că privirea aceea aprindea un foc în adâncul trupului ei. Focul se răspândea cu iuțeală în pântec, urca în piept, îi ardea obraji în timp ce-l auzea pe Jean-Marc repetând după ea: „Bărbații nu mai întorc capul după tine. De asta ești nefericită, ești sigură?”

Simțea că arde ca un vreasc, simțea sudoarea curgându-i pe piele; știa că această roșea-

ță dădea frazei sale o importanță exagerată; Jean-Marc credea probabil că aceste cuvinte (o, atât de banale!) o trădaseră, dezvăluindu-i dorințele ascunse, și că, acum, Chantal roșea de rușine; e o neînțelegere, dar ea nu-i poate explica nimic, pentru că îl cunoaște, de o vreme, valul acesta de foc; a refuzat să-i spună pe nume, acum însă nu se mai îndoiește ce vrea să însemne și tocmai de asta nu vrea, nu poate să vorbească despre el.

Valul de căldură ținu mult și, culme a sadismului, se etală sub ochii lui Jean-Marc; Chantal încerca disperată să se ascundă, să se acopere, să evite privirea atîntită pe ea. Tulburată în adâncul ființei, repetă fraza sperând că va putea îndrepta ceea ce ratase prima oară și că va reuși s-o pronunțe cu frivolitate, ca pe o glumă, ca pe o parodie: „Da, bărbații nu mai întorc capul după mine.” Osteneală deșartă, fraza suna și mai trist.

În ochii lui Jean-Marc se aprinde brusc o lumină pe care ea o știe și care îi anunță salvarea: „Dar eu? Cum poți să te gândești la cei care nu mai întorc capul după tine, când eu alerg neîncetat pe urmele tale, oriunde-ai fi?”

Chantal se simte salvată: vocea lui Jean-Marc este vocea iubirii, vocea de care a uitat în aceste clipe de panică, vocea iubirii care o mângâie și o împacă, dar pentru care încă nu e pregătită; e ca și cum această voce

ar veni de departe, de prea departe; ca să poată crede în ea, ar trebui s-o mai audă o vreme.

De aceea, când Jean-Marc vrea s-o cuprindă în brațe, Chantal se crispează; se teme să fie îmbrățișată; se teme că trupul ud de sudoare îi va trăda secretul. Momentul e prea scurt, nu-i lasă timp să-și controleze reacția; astfel, înainte de a-și putea reprima gestul, Chantal îl respinge, cu delicatețe, dar ferm.

10

A avut loc aievea această întâlnire ratată, când au fost incapabili să se îmbrățișeze? Își mai amintește Chantal cele câteva clipe de confuzie? Dar fraza care l-a tulburat pe Jean-Marc? Cătuși de puțin. Episodul a fost uitat, la fel ca atâtea altele. Peste vreo două ceasuri, Chantal și Jean-Marc iau prânzul la restaurant și vorbesc amuzați despre moarte. Despre moarte? Da: șeful lui Chantal i-a spus să se gândească la o campanie publicitară pentru firma de pompe funebre Lucien Duval.

— Nu e de răs, spune ea râzând.

— Dar ei, ei râd?

— Care ei?

— Colegii tăi. În sine, ideea de a face publicitate pentru moarte e cât se poate de amuzantă! Apoi, șeful tău, bătrânul troțkist! Îmi spui mereu că e foarte inteligent!

— Da, este. Logic ca un bisturiu. A citit Marx, psihanaliză, poezie modernă. Îi place să repete că în anii douăzeci, în Germania sau nu mai știu unde, a existat un curent de poezie a cotidianului. Publicitatea, crede el, realizează *a posteriori* acest program poetic. Transformă în poezie obiectele comune ale vieții. Grație ei, banalul a început să cânte.

— Și ce ți se pare inteligent în aceste banalități?

— Tonul de provocare cinică pe care le spune.

— Râde sau nu când îți spune să faci publicitate pentru moarte?

— Un surâs detașat dă o impresie de eleganță, și cu cât ești mai puternic, cu atât te simți obligat să fii elegant. Dar surâsul lui detașat nu are nimic în comun cu un râs ca al tău. Și e foarte sensibil la această nuanță.

— Atunci cum suportă râsul tău?

— Dar eu nu râd, Jean-Marc, ce credeai? Nu uita, am două chipuri. M-am deprins să le port cu o anume plăcere, însă, oricum, să ai două chipuri nu e ușor. Cere efort, cere o disciplină! Trebuie să înțelegi că tot ce fac, că-mi place sau nu, fac cu ambiția de a face

bine. Măcar ca să nu-mi pierd slujba. E foarte greu să faci ceva la perfecție și în același timp să disprețuiești ceea ce faci.

— O, tu poți, ești capabilă, ești genială, spune Jean-Marc.

— Da, pot avea două chipuri, dar nu în același timp. Când sunt cu tine, port chipul ironic. Când sunt la birou, port chipul serios. Primesc dosarele celor care ne cer o slujbă. Eu trebuie să-i recomand, ori să dau un aviz negativ. Printre ei, sunt unii care, în cererea lor, se exprimă într-un limbaj modern fără cusur, cu toate clișeele jargonului, cu tot optimismul de rigoare. Nu e nevoie să-i văd ori să vorbesc cu ei ca să-i detest. Dar știu că ei sunt cei care vor munci bine și cu zel. Apoi sunt cei care, în alte vremuri, s-ar fi ocupat cu filozofia, cu istoria artei, cu predarea limbii franceze, dar care acum, în lipsă de ceva mai bun, aproape din disperare, caută o slujbă la noi. Știu că, în sinea lor, disprețuiesc postul pe care-l solicită, că prin urmare sunt frații mei. Iar eu trebuie să decid.

— Și cum decizi?

— O dată îl recomand pe cel care mi-e simpat, o dată pe cel care va munci bine. Pe jumătate îmi trădez compania, pe jumătate mă trădez pe mine. Sunt de două ori trădătoare. Iar această dublă trădare eu o consider nu un eșec, ci o izbândă. Pentru că nu știu cât

timp voi mai fi capabilă să-mi păstrez amândouă chipurile. Este epuizant! Va veni o zi când îmi va rămâne un singur chip. Cel mai rău, desigur. Cel serios. Cel resemnat. O să mă mai iubești, atunci?

— N-o să-ți pierzi niciodată cele două chipuri, spune Jean-Marc.

Chantal surâde și ridică paharul cu vin:

— Să sperăm!

Ciocnesc, beau, apoi Jean-Marc spune:

— În fond, aproape te invidiez că faci publicitate pentru moarte. Poemele despre moarte, nu știu de ce, mă fascinează de când eram adolescent. Știu o grămadă pe de rost. Pot să-ți recit, dacă vrei. Le-ai putea folosi. De pildă, versurile lui Baudelaire, le știi, desigur:

*O, Moarte, căpitane bătrân, e vremea, du-ne
Din țara asta unde ne plictisim, străini!**

— Le știu, le știu, îl întrerupe Chantal. Sunt frumoase, dar nu sunt pentru noi.

— De ce nu? Bătrânul tău troțkist iubește poezia! Și ce l-ar putea consola mai mult pe un muribund decât să-și spună: ne plictisim în țara asta! Îmi imaginez aceste cuvinte scrise cu neon deasupra porții, la intrarea în cimitire. Pentru publicitate, ar fi suficient

* Traducere de Al. Philippide, în Charles Baudelaire, *Florile Răului*, ELU, 1968, p. 423. (N.t.)

să le modifichi puțin: *Lumea asta vă plictisește. Lucien Duval, bătrânul căpitan, asigură plecarea în larg.*

— Treaba mea nu e să le fiu pe plac muribunzilor. Nu ei solicită serviciile lui Lucien Duval. Iar oamenii vii care-și îngroapă morții vor să se bucure de viață, nu să celebreze moartea. Ține minte: religia noastră este elogiul vieții. Cuvântul „viață” e regele cuvintelor. Cuvântul-rege, înconjurat de alte cuvinte mari: „Aventură”! „Viitor”! Și „speranță”! Apropo, știi care era numele de cod al bombei atomice de la Hiroșima? *Little Boy*! Cine l-a născocit a fost un geniu! Nu se putea găsi ceva mai bun. *Little Boy*, băiețel, puști, țânc! Nu există cuvânt mai afectuos, mai emotionant, mai plin de viitor.

— Da, înțeleg, spune Jean-Marc, încântat. Deasupra Hiroșimei planează viața însăși, în persoana unui *little boy* care slobode peste ruine urina de aur a speranței. Așa s-a inaugurat epoca postbelică.

Ridică paharul:

— Noroc!

11

Fiul ei avea cinci ani când a murit. Mai târziu, în concedii, cumnată-sa i-a spus: „Ești

prea nefericită. Trebuie să ai un alt copil. Doar așa o să uiți.” La vorbele cumnatei, inima i se strânse. Un copil: o existență fără biografie. O umbră care se pierde rapid în successorul său. Chantal însă nu dorea să-și uite copilul. Îi apăra individualitatea de neînlocuit. Împotriva viitorului, ea apăra un trecut, trecutul uitat și disprețuit al micului răposat. Peste o săptămână, soțul ei i-a spus: „Nu vreau să te stingi de mâhnire. Trebuie să avem alt copil, repede. După aceea, o să uiți.” O să uiți: nici măcar nu încerca să găsească altă formulă! Atunci a încolțit în ea hotărârea de a-l părăsi.

Îi era clar că soțul, un ins mai degrabă pasiv, nu vorbea în numele lui, ci în numele intereselor mai generale ale marii familii dominate de soră-sa. Aceasta trăia atunci cu al treilea soț și cu cei doi copii din căsătoriile precedente; cu foștii soți, reușise să rămână în relații bune și să-i regrupeze în jurul ei; la aceștia se adăugau frații și verișoarele, cu familiile lor. În concedii, îi aduna pe toți într-o vilă imensă, la țară; încercă s-o introducă în clan și pe Chantal, s-o integreze puțin câte puțin, pe nesimțite.

Acolo, în vila aceea imensă, cumnata, apoi soțul au pistonat-o să aibă alt copil. Și tot acolo, într-un dormitor strâmt, Chantal a refuzat să facă dragoste cu el. Fiecare dintre

avansurile lui erotice îi amintea campania familială pentru o nouă sarcină, iar ideea de a face dragoste cu el ajunse să i se pară grotescă. Avea impresia că toți membrii clanului, bunici, tătici, nepoți, verișoare, ascultau în spatele ușii, le cercetau în ascuns așternutul, evaluau oboseala lor matinală. Toți se credeau îndreptățiți să-i țină pântecul sub observație. În acest război, până și nepoțiii erau recrutați ca mercenari. Unul din ei i-a spus:

— Chantal, de ce nu-ți plac copiii?

— De ce crezi că nu-mi plac? a răspuns ea pe un ton tăios și rece.

Copilul n-a știut ce să-i spună. Iritată, Chantal a continuat:

— Cine ți-a spus că nu-mi plac copiii?

Iar sub privirea ei severă, nepotul i-a răspuns, timid, dar convins:

— Dacă ai iubi copiii, ai avea și tu copii!

Revenind din acel concediu, Chantal acționa cu hotărâre: mai întâi, vru să-și reia munca. Înainte de nașterea fiului, predase la un liceu. Salariul era mic, așa că renunță la învățământ (deși îi plăcea să predea) și optă pentru o slujbă care n-o atrăgea, dar care era de trei ori mai bine plătită. Se simțea vinovată că-și trăda vocația pentru bani, dar nu avea de ales, era singura cale ca să-și câștige independența. Bani înșă nu erau totul. Avea nevoie de un bărbat, unul care să fie încarnarea

unei vieți noi, căci își dorea, cu frenezie, să scape de viața ei de până atunci, iar altă viață nu știa să-și imagineze.

A trebuit să mai aștepte câțiva ani până la întâlnirea cu Jean-Marc. Două săptămâni mai târziu, îi spunea soțului uluit că vrea să divorțeze. Cu o admirație amestecată cu dușmănie, cumnata a numit-o atunci Tigroaica: „Nu face o mișcare, nimeni nu știe ce gândește, și deodată atacă.” Peste trei luni, a cumpărat un apartament în care, excluzând ideea unei căsătorii, s-a mutat cu iubitul ei.

12

Jean-Marc a avut un vis: se teme pentru Chantal, o caută, aleargă pe străzi și în sfârșit, din spate, o vede mergând, îndepărtându-se. Aleargă după ea strigând-o pe nume. Mai are câțiva pași, când ea întoarce capul, iar Jean-Marc, îngrozit, are în față un alt chip, un chip străin și respingător. Nu e totuși altcineva, este Chantal, Chantal a lui, nu are nici o îndoială, dar e Chantal cu chipul unei necunoscute și lucrul ăsta este oribil, insuportabil. O cuprinde, o strânge la piept și îi repetă suspinând: Chantal, micuța mea Chantal, micuța mea Chantal! Repetă de parcă ar vrea

să-i redea acelu chip schimbat vechea înfățișare, identitatea pierdută.

Visul îl trezi. Chantal nu mai era în pat, din baie se auzeau mici zgomote matinale. Aflat încă sub impresia visului, Jean-Marc simți nevoia s-o vadă imediat. Se sculă, merse la ușa întredeschisă. Se opri în prag și, ca un voyeur lacom să surprindă o scenă de intimitate, o privi: da, era ea, Chantal a lui, așa cum a știut-o mereu: aplecată peste chiuvetă, se spăla pe dinți, scuipa saliva amestecată cu pastă, iar concentrarea cu care o făcea era atât de comică, de copilărească, încât Jean-Marc surâse. Simțindu-i parcă privirea, Chantal se răsuci pe călcâie, îl văzu în prag, se supără și sfârși prin a-l lăsa s-o sărute pe gura albă de pastă.

— Mă iei diseară de la agenție? îl întrebă ea.

Către ora șase, Jean-Marc intră în hol, trecu pe culoar și se opri în fața biroului ei. Privi pe ușa întredeschisă, la fel cum, dimineată, privise pe ușa de la baie. Chantal discuta cu două colege. Dar nu mai era femeia de dimineată: vorbea cu o voce mai tare, pe care nu i-o cunoștea, gesturile îi erau mai rapide, mai tăioase, mai autoritare. Dimineată, în baie, Jean-Marc regăsise ființa pe care o pierduse în timpul nopții și care acum, la sfârșitul după-amiezei, se transforma din nou sub ochii lui.

Intră în birou. Ea îi surâse. Era însă un surâs înghețat, iar Chantal părea împietrită. De vreo douăzeci de ani, pupatul pe obraji a devenit în Franța o convenție cvasi-obligatorie și, din acest motiv, agasantă pentru cei care se iubesc. Dar cum să eviți această convenție când îți revezi iubita sub ochii celorlalți și nu vrei să se creadă că v-ați certat? Jena-tă, Chantal se apropie de el și-i întinse obra-jii. Gestul era artificial și le lăsă un gust de falsitate. Ieșiră în oraș și abia după o vreme ea redeveni pentru el Chantal, aceea pe care o cunoștea.

Întotdeauna e la fel: între momentul re-vederii și momentul când recunoaște în ea ființa iubită, trebuie să treacă o vreme. Când a întâlnit-o prima oară, la munte, a avut șan-sa de a rămâne singur cu ea, aproape imediat. Dar dacă, înainte de acea întâlnire în doi, ani în șir, ar fi trăit în preajma ei cunoscând-o așa cum era cu ceilalți, ar mai fi recunoscut în ea ființa iubită? Dacă i-ar fi cunoscut doar chipul pe care îl arată șefilor, colegilor, subalternilor, l-ar mai fi tulburat acel chip, l-ar mai fi vră-jit? La aceste întrebări, Jean-Marc nu are răs-puns.

Erau momente stranii, în care el era mult prea sensibil — poate că de aceea i s-a gravat în minte, atât de adânc, fraza „bărbații nu mai întorc capul după mine”: rostind-o, Chantal era de nerecunoscut. Fraza asta nu era genul ei. Și nici chipul, parcă răutăcios, parcă îmbătrânit, nu-i semăna. Prima reacție a lui Jean-Marc fu gelozia: cum se putea plânge Chantal că alții nu-i dau atenție, când el, chiar în dimineața aceea, își riscase viața pe autostradă ca să fie mai repede alături de ea? Apoi, în mai puțin de un ceas, a sfârșit prin a-și spune: orice femeie își măsoară îmbătrânirea după interesul sau lipsa de interes manifestate de bărbați față de trupul ei. Ar fi ridicol să se supere pentru asta! Totuși, chiar și fără să se simtă jignit, Jean-Marc nu era de acord. În fond, semnele unei ușoare îmbătrâniri (Chantal are patru ani mai mult decât el), i le observase pe obraz încă din ziua primei lor întâlniri. Frumusețea ei, care-l tulburase atunci, n-o făcea să pară mai tânără decât era; mai curând putea spune că vârsta îi făcea frumusețea mai expresivă.

Fraza lui Chantal îi răsuna în minte și Jean-Marc își imagina povestea trupului ei: era pierdut printre milioane de trupuri până în ziua când o privire aprinsă de dorință s-a

oprit asupra lui, scoțându-l din mulțimea obscură; apoi privirile s-au înmulțit și au incendiat acest trup care de atunci străbate lumea ca o făclie; e vremea unei glorii luminoase, numai că, în curând, privirile vor fi tot mai puține, lumina se va stinge puțin câte puțin, până când trupul ei, devenit translucid, apoi străveziu, apoi invizibil, va păși pe străzi ca un mic neant ambulant. Pe drumul de la prima fază la a doua, fraza „bărbații nu mai întorc capul după mine” e beculețul roșu ce semnalizează că dispariția progresivă a trupului a început.

Degeaba i-ar spune că o iubește, că e frumoasă, privirea lui iubitoare nu ar putea s-o consoleze. Pentru că privirea iubirii e privirea însingurării. Jean-Marc se gândea la singurătatea iubirii a două ființe bătrâne, devenite invizibile pentru ceilalți: singurătate tristă care prefigurează moartea. Nu, nu de o privire iubitoare are ea nevoie, ci de șuvoiul privirilor necunoscute, grosolane, libidinoase și care o fixează fără afecțiune, fără alegere, fără tandrețe sau curtoazie, implacabil, inevitabil. Aceste priviri o mențin în societatea oamenilor. Privirea iubirii o smulge din ea.

Cuprins de remușcări, Jean-Marc se gândea la începuturile extrem de rapide ale iubirii lor. Nu trebuise s-o cucerească: fusese cucerită din prima clipă. Să-și fi întors privirea după ea?

Pentru ce? Era alături de el, în fața lui, lângă el, de la bun început. De la bun început, el era cel puternic, iar ea cea slabă. Această inegalitate a stat la temelia iubirii lor. Inegalitate de nejustificat, inegalitate nedreaptă. Ea era mai slabă pentru că era mai în vârstă.

14

Pe la șaisprezece—șaptesprezece ani, Chantal îndrăgea o metaforă (o născocise ea însăși, o auzise, o citise? — nu mai contează): voia să fie un parfum de trandafir, un parfum exuberant și seducător, să treacă astfel din bărbat în bărbat, și prin ei să cuprindă pământul întreg. Parfum exuberant de trandafir: metaforă a aventurii. Această metaforă a înflorit în pragul vieții sale adulte ca o făgăduință romantică de promiscuitate suavă, ca o invitație la călătorie prin bărbați. Prin fire însă, nu era o femeie făcută să treacă din amant în amant, iar acest vis liric, cețos, a atipit rapid în mariajul ce promitea să fie calm și fericit.

Mult mai târziu, la câțiva ani după ce divorțase, era pe malul mării cu Jean-Marc (trăia deja cu el de câțiva ani): au cinat afară, pe o terasă de lemn înălțată deasupra apei; Chan-

tal păstrează amintirea unui alb intens; scândurile, mesele, scaunele, fețele de masă, totul era alb, felinarele erau vopsite în alb, becurile vărsau o lumină albă în cerul estival care încă nu se întunecase și pe care luna, albă și ea, albea totul în jur. Iar în această baie de alb, ea simțea un dor insuportabil pentru Jean-Marc.

Dor? Cum să-i fie dor, când el era în fața ei? Cum poți să suferi de absența celui care este de față? (Jean-Marc ar putea să răspundă: poate să-ți fie dor în prezența iubitului dacă întrevezi un viitor în care iubitul nu mai este; dacă moartea iubitului, nevăzută, este deja prezentă.)

În cele câteva minute de nostalgie stranie pe malul mării, Chantal își aminti subit copilul ei mort și un val de fericire o inundă. Imediat, va fi îngrozită de acest sentiment. În fața sentimentelor suntem însă neputincioși, ele există și nu pot fi nicicum repri-mate. Ne putem reproșa un gest, un cuvânt rostit: nu și un sentiment, pentru că pur și simplu nu avem asupra lui nici o putere. Amintirea fiului mort o umplea de fericire, și nu putea decât să se întrebe ce însemna asta. Răspunsul era clar: însemna că prezența ei lângă Jean-Marc era absolută și că putea fi astfel datorită absenței fiului. Era fericită că fiul ei era mort. Stând în fața lui Jean-Marc, îi venea

să i-o spună cu voce tare, dar nu îndrăznea. Nu era sigură de reacția lui, se temea să n-o creadă un monstru.

Chantal savura totala absență de aventură. Aventura: un mod de a îmbrățișa lumea. Chantal nu mai voia să îmbrățișeze lumea. Lumea n-o mai interesa.

Savura fericirea de a trăi fără aventuri și fără dorința de aventuri. Își aminti metafora ei și văzu un trandafir ce se ofilea cu rapiditate, ca într-un film accelerat, până când rămânea doar o tulpină subțire, negricioasă, apoi se pierdea pentru vecie în universul alb al serii lor: trandafirul înecat în alb.

În aceeași seară, înainte de a adormi (Jean-Marc dormea deja), își aminti încă o dată copilul mort și, încă o dată, amintirea fu însoțită de scandalosul val de fericire. Își spusese atunci că iubirea ei pentru Jean-Marc era un sacrilegiu, o încălcare a legilor nescrise ale comunității omenești de care se îndepărta; își spusese că trebuia să ascundă lipsa de măsură a iubirii ei, pentru a nu trezi indignarea veninoasă a celorlalți.

15

În fiecare dimineață, Chantal iese prima din casă, deschide cutia poștală, își ia scriso-

rile ei și le lasă pe cele adresate lui Jean-Marc. În dimineața aceea, găsi două scrisori: una pe numele lui (o privi rapid: ștampila era de Bruxelles), cealaltă pe numele ei, fără adresă și fără timbru. Probabil o adusesese cineva personal. Pentru că se grăbea, o puse în poșetă fără s-o deschidă și iuți pasul spre autobuz. Găsi un loc liber, se așeză, apoi deschise plicul; scrisoarea conținea o singură frază: „Vă urmăresc ca un spion, sunteți frumoasă, foarte frumoasă.”

Primul sentiment fu unul neplăcut. Fără a-i cere voie, cineva încerca să se amestece în viața ei, să-i atragă atenția (capacitatea ei de atenție e limitată, și nici nu are energie pentru mai multă), într-un cuvânt, s-o hărțuiască. Apoi își spuse că, la urma urmei, era vorba de un fleac. Care femeie nu a primit măcar o dată un asemenea mesaj? Reciti scrisoarea și își dădu seama că doamna de alături putea s-o citească și ea. O puse din nou în poșetă și aruncă o privire în jur. Văzu pasagerii care priveau distrat pe geamul autobuzului, două fete care râdeau zgomotos, un negru tânăr lângă coborâre, înalt și chipeș, care o privea insistent, o femeie cufundată în lectura unei cărți și care cu siguranță mai avea mult de mers.

De obicei, în autobuz, Chantal nu se uită la cei din jur. Acum însă, din cauza scrisorii,

se crede observată și observă la rându-i. Oare de fiecare dată e cineva care-o privește fix, ca negrul de astăzi? Acesta îi surâse, parcă ar fi știut ce citise Chantal. Putea fi el autorul mesajului? Alungă repede această idee, prea absurdă, și se ridică pentru a coborî la stația următoare. Trebuia să treacă pe lângă negrul care bloca ușa, ceea ce o indispușe. Când ajunse lângă el, autobuzul frână, Chantal își caută o clipă echilibrul, iar negrul, care continua s-o fixeze, pufni în răs. Chantal coborî din autobuz și își spuse: nu era nici un flirt, râdea pur și simplu de ea.

Râsul acela zeflemitor îi răsună în urechi toată ziua, ca un semn rău prevestitor. La birou, privi iar scrisoarea, de două-trei ori, apoi, revenită acasă, se întrebă ce să facă. S-o păstreze? Dar pentru ce? Să i-o arate lui Jean-Marc? S-ar fi simțit jenată: putea crede că vrea să se laude cu ea! Atunci, s-o distrugă? Firește. Se duse la WC și, aplecată deasupra vasului, privi suprafața lichidă; rupse plicul în mai multe bucăți, le aruncă, trase apa; scrisoarea însă o împături și o duse în camera ei. Deschise dulapul de lenjerie și o puse sub sutiene. Făcând acest lucru, râsul zeflemitor al negrului îi răsună iar în urechi și Chantal se gândi că nu era decât o femeie ca toate celelalte; sutienele, dintr-o dată, i se părură vulgare și stupid feminine.

Sosind acasă după vreo oră, Jean-Marc îi arată lui Chantal un ferpar:

— L-am găsit în cutie, azi-dimineață. F. a murit.

Chantal fu aproape mulțumită că altă scrisoare, mai gravă, o făcea pe a ei să pară derizorie. Îl luă de braț pe Jean-Marc, îl duse în salon, se așează în fața lui.

Chantal:

— Ești tulburat totuși.

— Nu, spuse Jean-Marc, sau, dacă vrei, sunt tulburat că nu sunt tulburat.

— Nu l-ai iertat nici acum?

— L-am iertat pentru tot. Dar nu de asta e vorba. Ți-am vorbit despre ciudatul sentiment de bucurie pe care l-am avut atunci când am hotărât s-o rup cu el. Eram rece ca un sloi de gheață, și mă bucuram că sunt așa. Sentimentul meu e același, moartea lui n-a schimbat nimic.

— Mă înspăimânți. Zău, mă înspăimânți.

Jean-Marc se ridică, aduse sticla de coniac și două pahare. Apoi, după ce bău o înghițitură:

— Când l-am vizitat la spital, la sfârșit, F. a început să depene amintiri. Mi-a amintit lucruri pe care le-aș fi spus când aveam șaisprezece ani. Am înțeles atunci unica rațiune

de a fi a prieteniei, așa cum este ea practică acum. Prietenia ne este indispensabilă pentru buna funcționare a memoriei. Trebuie să ne reamintim trecutul, să-l purtăm în noi permanent: e poate condiția necesară pentru a ne păstra, cum se spune, integritatea eului. Ca să nu se usuce, ca să nu se chircească, eul trebuie udat cu amintiri, ca florile în glastră; iar asta cere un contact regulat cu martorii trecutului, altfel spus cu prietenii. Ei sunt oglinda, memoria noastră; nu le cerem decât să șteargă din când în când această oglindă, ca să ne putem privi în ea. Mie însă puțin îmi pasă de ce făceam în liceu! Ceea ce mi-am dorit mereu, încă din tinerețe, din copilărie poate, a fost cu totul altceva: prietenia ca valoare mai presus de oricare alta. Îmi plăcea să spun: între adevăr și prieten, aleg întotdeauna prietenul. O spuneam ca o provocare, dar o gândeam la modul serios. Astăzi știu că această maximă e perimată. Putea fi valabilă pentru Ahile, prietenul lui Patrocle, pentru mușchetarii lui Alexandre Dumas, chiar și pentru Sancho, care era prietenul stăpânului său, cu toate gâlcevile lor. Dar nu mai este pentru noi. Merg până-ntr-acolo cu pesimismul, încât acum sunt gata să prefer adevărul prieteniei.

Mai savură o înghițitură, apoi continuă:

— Prietenia era pentru mine dovada că există ceva mai important decât ideologia,

decât religia, decât națiunea. În romanul lui Dumas, cei patru prieteni se află adesea în tabere opuse, siliți să lupte unii contra celorlalți. Însă prietenia lor nu are de suferit: ei nu încetează să se ajute, în ascuns, inventivi, râzându-și de adevărul respectivelor tabere. Au pus prietenia mai presus de adevăr, de cauza pe care o slujesc, de ordinele ierarhice, mai presus de rege, mai presus de regină, mai presus de orice.

Chantal îi mângâie mâna și, după o pauză, Jean-Marc continuă:

— Dumas a plasat povestea cu mușchetarii cu două secole înaintea epocii lui. Există oare la el, deja, o nostalgie după universul pierdut al prieteniei? Sau dispariția prieteniei este un fenomen mai recent?

— Nu știu să-ți răspund. Prietenia nu e problema femeilor.

— Ce vrei să spui?

— Exact ce spun. Prietenia este problema bărbaților. Romantismul lor. Nu al nostru.

Jean-Marc bău o înghițitură de coniac, apoi reveni la ideea lui:

— Cum a apărut prietenia? Desigur, ca o alianță contra încercărilor vieții, alianță fără care am fi dezarmați în fața dușmanilor. Dar poate că o asemenea alianță nu mai este o nevoie vitală.

— Vor exista întotdeauna dușmani.

— Da, numai că sunt invizibili și anonimi. Autoritățile, legile. Ce poate face pentru tine un prieten când s-a decis construirea unui aeroport sub ferestrele tale, sau când rămâi fără slujbă? Dacă primești vreun ajutor, e tot de la ceva anonim și invizibil: o organizație de ajutor social, o asociație pentru protecția consumatorilor, un cabinet de avocați. Prietenia nu mai poate fi dovedită în nici un fel. Nu mai ai ocazia să-ți cauți prietenul rănit pe câmpul de luptă, nici să scoți sabia ca să-l aperi de bandiți. Trecem prin viață fără mari primejdii, dar și fără prietenie.

— Dacă-i așa, atunci ar trebui să-l poți ierta pe F.

— Admit că F. nu mi-ar fi înțeles reproșurile, dacă i le spuneam în față. Când toți s-au năpustit asupra mea, el a tăcut. E drept, și-a considerat tăcerea un gest de curaj. S-a lăudat chiar (am aflat de la alții) că rezistase isteriei iscate în jurul meu și că n-a spus nimic care să-mi poată face rău. A avut conștiința împăcată și cred că s-a simțit rănit atunci când, în chip inexplicabil, am rupt-o cu el. A fost greșeala mea să-i cer mai mult decât neutralitate. Dacă-mi sărea în ajutor, în mediul acela ostil și înveninat, risca să aibă parte, și el, de conflicte și de mizerii. Cum am putut să-i cer așa ceva? Cu atât mai mult cu cât era prietenul meu! A fost, din partea mea, un

gest deloc prietenesc! Altfel spus: a fost nepoliticos. Golită de conținutul ei de odinioară, prietenia a devenit un contract de menajări reciproce, pe scurt, un pact de politețe. Or, este nepoliticos să-i ceri unui prieten ceva ce l-ar putea pune într-o situație incomodă sau neplăcută.

— Da, așa este. Însă ar trebui s-o spui fără resentimente. Fără ironie.

— N-o spun cu ironie. Chiar așa este.

— Dacă ești lovit de ura celorlalți, dacă ești acuzat, sfâșiat de gloată, te poți aștepta la două reacții din partea celor care te cunosc: unii se vor alătura gloatei, ceilalți, discreți, se vor preface că nu știu nimic, că nu au auzit nimic, încât ai putea continua să-i întâlnești și să vorbești cu ei. Această a doua categorie, discretă, delicată, o formează prietenii. Prietenii în sensul modern al cuvântului. Ei bine, știu asta, Jean-Marc, o știu de mult.

17

Pe ecran, în prim-plan, se vede un popo-neț în poziție orizontală, delicios, sexi. O mână îl mângâie cu duioșie, savurând pielea trupului gol, oferit, abandonat. Apoi planul se lărgeste și vedem trupul întreg, culcat pe

un pătuț: este un bebeluș deasupra căruia se apleacă mama lui. În secvența următoare, mama îl ridică, iar buzele ei întredeschise sărută gura molcuță, umedă și larg deschisă a sugarului. În acest moment camera se apropie și același sărut, izolat, în prim-plan, devine brusc un sărut senzual de iubire.

Aici, Leroy oprește filmul:

— Suntem mereu în căutarea unei majorități. La fel cum sunt candidații la președinția Statelor Unite, în timpul campaniei electorale. Plasăm un produs în cercul vrăjit al imaginilor susceptibile să câștige o majoritate de cumpărători. Căutând acele imagini, avem tendința de a supralicita sexualitatea. Vă pun în gardă: doar o minoritate infimă se bucură cu adevărat de viața sexuală.

Leroy face o pauză: vrea să savureze surpriza micului grup de colaboratori pe care, o dată pe săptămână, îl convoacă pentru a discuta o campanie publicitară, un clip, un afiș. Toți știu de mult că nu acordul zelos, ci uimirea lor îl flatează pe șef. Iată de ce o doamnă distinsă, cu multe inele pe degetele îmbătrânite, îndrăznește să-l contrazică:

— Dar toate sondajele susțin contrariul!

— Desigur, spune Leroy. Numai că, scumpă doamnă, dacă cineva vă pune întrebări în legătură cu sexualitatea dumneavoastră, o să-i spuneți adevărul? O să-l mințiți oricum,

chiar dacă cel care întreabă nu vă știe numele, chiar dacă o face la telefon și nu vă poate vedea: „Vă place să faceți amor? — Oho! — De câte ori? — De șase ori pe zi! — Vă plac fanteziile sexuale? — La nebunie!” Dar totul e fațadă. Comercial vorbind, erotismul este un lucru ambiguu pentru că, deși toți jinduiesc după viața erotică, în același timp o urăsc: e cauza nefericirii, frustrării, geloziei, complexelor și suferințelor lor.

Leroy pune din nou secvențele clipului publicitar; Chantal privește prim-planul cu buzele umede care ating celelalte buze umede și își dă seama (e prima oară când își dă seama atât de clar) că ea și Jean-Marc nu se sărută niciodată în felul acesta. Se întreabă, uimită: chiar așa să fie? Nu s-au sărutat așa niciodată?

Ba da. Când încă nu se cunoșteau pe nume. Întâlnirea lor se petrecuse în salonul unui hotel alpin, printre inși care beau și pălăvrăgeau; și-au spus banalități, dar tonul vocii i-a făcut să înțeleagă că se doreau unul pe celălalt; s-au retras pe un coridor pustiu unde, fără o vorbă, s-au sărutat. Chantal a deschis gura și, cu lăcomie, și-a vârât limba în gura lui. Această nerăbdare nu era o necesitate senzuală, ci graba de a-și comunica reciproc că sunt gata pentru iubire, imediat, până la capăt, frenetic și fără a pierde timpul. Salivele

lor nu aveau nimic de-a face cu dorința ori cu plăcerea, erau purtătoarele unui mesaj. Pentru că nu îndrăzneau să-și spună direct și tare „vreau să fac dragoste cu tine, imediat, chiar acum”, lăsau salivele să vorbească pentru ei. Iar când au făcut dragoste (la câteva ore după primul sărut), probabil că gurile lor (Chantal nu-și mai amintește, dar, cu trecerea timpului, este aproape sigură) nu se mai căutau una pe alta, nu se atingeau, nu se lingeau, și nici măcar nu erau conștiente de această scandalosă lipsă de interes reciproc.

Leroy oprește iar clipul:

— Problema e să găsești imaginile care mențin dorința erotică fără să exacerbeze frustrările. De asta ne interesează această secvență: imaginația senzuală este declanșată, apoi imediat deturnată spre domeniul maternității. Contactul corporal intim, absența de secret personal, fuziunea salivelor nu aparțin exclusiv erotismului adult, toate există și în relația mamă-sugar, relație care este paradisul originar al tuturor plăcerilor fizice. Apropos, a fost filmat un fetus în burta viitoareii mame. Într-o poziție acrobatică pe care ne-ar fi imposibil s-o imităm, fetusul practica felația propriului său organ minuscul. Vedeți, sexualitatea nu e apanajul trupurilor tinere și bine făcute, care stârnesc o invidie amară. Autofelația unui fetus va înduioșa orice ma-

mă din lume, chiar și pe cea mai înăcrită, mai pudibondă. Căci bebelușul e cel mai puternic, cel mai răspândit, cel mai sigur numitor comun al oricărei majorități. Iar un fetus, dragi prieteni, este mai mult decât un bebeluș, este un arhi-bebeluș, un super-bebeluș!

Leroy pune clipul încă o dată și, încă o dată, Chantal simte o silă ușoară privind cele două guri umede care se ating. Își amintește că în China și în Japonia, din câte auzise, cultura erotică nu cunoaște sărutul cu gura deschisă. Schimbul de salive nu e deci o fatalitate a erotismului, ci un capriciu, o deviație, o murdărie specific occidentală.

Proiecția s-a terminat, iar Leroy trage concluzia:

— Saliva mamelor — iată adezivul ce va lega majoritatea din care vrem să facem clienții mărcii Roubachoff!

Iar Chantal își retușează vechea metaforă: ceea ce trece din bărbat în bărbat nu mai este un parfum de trandafir, imaterial, poetic, ci salivele materiale, prozaice, care, o dată cu armata lor de microbi, trec din gura amantei în gura amantului, de la amant la soție, de la soție la sugar, de la sugar la mătușa lui, de la mătușă, chelneriță într-un restaurant, la clientul în supa căruia a scuipat, de la client la soția lui, iar de acolo la alte și alte guri, astfel încât suntem toți cufundați într-un ocean

de salive ce se amestecă și fac din noi o singură comunitate de salive, o singură umanitate umedă și unită.

18

Seara, în vacarmul de motoare și claxoane, Chantal se întoarse obosită acasă. Nerăbdătoare să regăsească liniștea, deschise ușa imobilului, dar auzi lovituri de ciocan și strigăte de muncitori. Liftul era stricat. Urcând scările, simțea cum o inundă odiosul val de căldură, iar loviturile ce răsunau în casa scării păreau un duruit de tobe ce însoțeau căldura, amplificând-o, exacerbând-o apoteotic. Scăldată în sudoare, se opri la ușa apartamentului și așteptă un minut: nu voia ca Jean-Marc s-o vadă cu masca aceea roșie.

„Focul crematoriului îmi prezintă cartea de vizită”, își spuse ea. Nu inventase această frază; pur și simplu îi venise în minte, nu știa cum. Așteptând în fața ușii, în zgomoțul care nu înceta, și-o repetă de câteva ori. Nu-i plăcea fraza asta, caracterul ei ostentativ de macabru i se părea de prost-gust, dar nu izbuti să și-o alunge din gând.

Într-un sfârșit, ciocanele tăcură, fierbințea-lă îi mai trecu și Chantal intră în apartament.

Jean-Marc o sărută și începu să-i povestească ceva, dar loviturile se porniră din nou, chiar dacă puțin mai înfundate. Chantal avea senzația că era urmărită, că nu putea să se ascundă nicăieri. Pielea continua să-i fie jilavă și, fără nici o legătură, spuse:

— Focul crematoriului — e singura soluție ca să nu ne lăsăm trupul la cheremul lor.

Remarcă privirea surprinsă a lui Jean-Marc și, dându-și seama de bizareria vorbelor pe care le rostise, începu repede să-i vorbească despre clip, despre ce le povestise Leroy, și în special despre fetusul filmat în pântecul matern. Un fetus care, într-o poziție acrobatică, practică un soi de masturbare perfectă, imposibilă pentru un adult.

— Un fetus cu viață sexuală, imaginează-ți! Nu are încă o conștiință, o individualitate, nu percepe nimic, dar simte un impuls sexual și, poate, plăcere. Sexualitatea precedă așadar conștiința de sine. Eul nu există încă, dar dorința e deja prezentă. Iar ideea asta, închipuie-ți, i-a înduioșat pe toți colegii mei! Le-au dat lacrimile în fața fetusului onanist!

— Dar ție?

— Oh, mi s-a făcut silă. Da, Jean-Marc, silă!

Cu o stranie tulburare, Chantal îl sărută, se strânse la pieptul lui și rămase nemișcată o vreme.

Apoi continuă:

— Îți dai seama, nici în pântecul mamei, despre care spunem că-i sfânt, nu ești la adăpost. Te filmează, te spionează, îți monitorizează masturbarea. Sărmana ta masturbare de fetus. Nu vei scăpa de ei cât vei trăi, asta o știm cu toții. Dar nu le scapi nici înainte de naștere. Cum nu le vei scăpa nici după moarte. Îmi amintesc ce am citit mai demult într-un ziar: un ins care trăise sub numele unui mare aristocrat rus a fost suspectat de impostură. După moartea lui, pentru a-l demasca, au scos din mormânt rămășițele unei țărănci, presupusa lui mamă. I-au disecat oasele, i-au cercetat genele. Aș vrea să știu ce cauză nobilă le-a dat dreptul s-o dezgroape pe biata femeie! Să-i scotocească nuditatea, nuditatea aceea absolută, supranuditatea scheletului! Ah, Jean-Marc, nu simt decât silă, da, numai silă. Povestea cu capul lui Haydn o știi? Cadavrul care nici nu se răcise a fost decapitat pentru ca un savant ticnit să poată să-i disecce creierul și să localizeze centrul geniului muzical. Dar povestea lui Einstein? Acesta, prevăzător, lăsase prin testament să fie incinerat. Dorința i-a fost respectată, însă discipolul său, fidelul și devotatul său discipol, a refuzat să trăiască fără privirea maestrului. Înainte de incinerare, a scos ochii cadavru-lui și i-a pus într-un borcan cu spirt, ca să tră-

iască sub privirea lor până la moarte. De asta ți-am spus că numai focul crematoriului ne poate scăpa trupul de ei. E singura moarte absolută. Și singura pe care mi-o doresc. Da, Jean-Marc, vreau o moarte absolută!

După o pauză, loviturile de ciocan răsunară iarăși în încăpere.

— Numai incinerată voi avea siguranța că nu-i mai aud.

— Chantal, ce se întâmplă cu tine?

Ea îl privi, apoi se întoarse cu spatele, tulburată. Tulburată, acum, nu de ceea ce spusese, ci de vocea lui Jean-Marc, plină de afecțiune și grijă pentru ea.

19

A doua zi, Chantal s-a dus la cimitir (merge cel puțin o dată pe lună), la mormântul fiului ei. De fiecare dată când ajunge acolo, vorbește cu el; în ziua aceea, simțind parcă nevoia să se explice, să se justifice, îi zise: să nu crezi, scumpul meu, că nu te iubesc sau că nu te-am iubit, dar tocmai pentru că te-am iubit n-aș fi putut deveni aceea care sunt, dacă tu rămâneai aici. Nu poți să ai un copil și să disprețuiești lumea, lumea reală, pentru că în lumea asta l-ai adus. Din cauza copilului

suntem legați de lume, ne gândim la viitorul ei, participăm de bunăvoie la zgomotele ei, la vânzoleala ei, îi luăm în serios prostia incurabilă. Prin moartea ta, m-ai lipsit de bucuria de a fi cu tine, dar totodată m-ai eliberat. Sunt liberă în lupta mea cu lumea asta pe care n-o iubesc. Pe care îmi pot permite să n-o iubesc tocmai pentru că tu ai plecat de aici. Gândurile mele negre nu-ți mai pot face nici un rău. Vreau să-ți spun acum, la atâția ani după ce m-ai părăsit, că am înțeles moartea ta ca pe un dar, un dar cumplit, pe care am sfârșit prin a-l accepta.

20

În dimineața următoare, găsi în cutie un plic; recunosc scrișul necunoscutului. Scrisoarea nu mai era inconsistentă, laconică. Părea un lung proces-verbal. „Sâmbăta trecută, scria necunoscutul, la ora 9 și 25, ați ieșit din casă mai devreme decât în alte zile. Am obiceiul să vă urmăresc pe drumul spre autobuz, însă de data asta ați plecat în direcția opusă. Aveați o valiză și ați intrat cu ea într-o spălătorie. Patroana vă cunoaște și, cred, vă îndrăgește. Am observat-o din stradă: parcă s-a trezit dintr-o letargie, chipul i s-a luminat,

apoi cu siguranță ați glumit, căci i-am auzit râsul, un râs pe care l-ați provocat și în care mi s-a părut că văd, oglindit, chipul dumneavoastră. Pe urmă ați ieșit, cu valiza plină. Nu știu ce era în ea: pulovere, fețe de masă, lenjerie... Oricum, valiza mi se părea ceva adăugat în chip artificial vieții dumneavoastră.” Necunoscutul îi descria rochia și perlele din jurul gâtului. „Nu le-am mai văzut înainte. Sunt superbe. Culoarea lor roșie vă vine perfect. Vă dă strălucire.”

Scrisoarea e semnată: C.D.B. Asta o miră. Prima scrisoare nu avea semnătură și Chantal a putut crede că anonimatul era, cum s-ar spune, real. Un necunoscut îi face o reverență și apoi dispare. O semnătură însă, fie și numai niște inițiale, arată intenția de a-și ridica masca, pas cu pas, încet, dar inevitabil. C.D.B., își repetă ea surâzând: Cyrille-Didier Bourguiba. Charles-David Barberousse.

Meditează la text: pesemne că bărbatul a urmărit-o pe stradă; „vă urmăresc ca un spion”, scrisese el în prima scrisoare; prin urmare, Chantal ar fi putut să-l observe. Dar ea privește lumea din jur cu puțin interes, iar în ziua aceea cu și mai puțin, pentru că Jean-Marc o însoțea. De altfel, nu ea o făcuse pe patroană să râdă, ci el, și tot el cărase valiza. Recitește fraza: „valiza mi se părea ceva adăugat în mod artificial vieții dumneavoastră”. Cum să fie,

valiza, „adăugată vieții ei”, dacă nu Chantal o căra? Nu cumva acel „ceva adăugat vieții ei” era chiar Jean-Marc? Voise astfel necunoscutul să-l atace, indirect, pe iubitul ei? Apoi, amuzată, își dă seama de comicul reacției sale: e în stare să-l apere pe Jean-Marc chiar și de un amant imaginar.

La fel ca prima dată, Chantal nu știe dacă să rupă scrisoarea sau nu; baletul ezitării, cu toate fazele lui, se repetă: privește vasul WC-ului în care vrea s-o arunce; rupe plicul în bucățele, trage apa și le privește cum dispar; apoi împăturește scrisoarea, o duce în camera ei, o strecoară sub sutiene. Aplecată peste raftul cu lenjerie, aude ușa care se deschide. Închide repede dulapul și se întoarce: Jean-Marc este în prag.

Apropiindu-se încet, el o privește cum nu a privit-o niciodată până atunci, cu o privire supărător de concentrată; ajunge lângă ea, o apucă de coate și, ținând-o la vreo treizeci de centimetri de el, nu încetează s-o privească. Chantal se simte jenată, incapabilă să spună o vorbă. Când situația devine insuportabilă, Jean-Marc o strânge la piept și îi spune râzând:

— Voiam să-ți privesc pleoapa care spală corneea ca un ștergător de parbriz.

La asta se gândește, de la ultima lui întâlnire cu F.: ochiul: fereastra sufletului; centrul frumuseții unui chip; punctul în care se concentrează identitatea unui individ; și totodată un instrument al vederii ce trebuie în permanență spălat, umezit, întreținut cu un lichid special în care intră o doză de sare. Așadar privirea, minunea supremă pe care o posedă un om, e întreruptă regulat de o mișcare mecanică de curățire. La fel ca un parbriz șters de un ștergător de parbriz. De altfel, în zilele noastre viteza ștergătorului poate fi reglată astfel încât fiecare mișcare să fie urmată de o pauză de zece secunde, ceea ce corespunde, aproximativ, ritmului unei pleoape.

Jean-Marc privește ochii celor cu care vorbește și încearcă să observe mișcarea pleoapei; constată că nu e ușor. Nu conștientizăm această mișcare, nu suntem obișnuiți. Își spune: privesc tot timpul ochii celorlalți, deci pleoapele și mișcarea lor. Totuși nu-mi amintesc de ea, de mișcarea aceasta. Mi-o aduc aminte ochii pe care-i am în față.

Își mai spune: meșterind în atelierul lui, Dumnezeu a ajuns, din întâmplare, la acest model de trup în care sufletele noastre sunt silite, pentru un scurt răstimp, să locuiască. Ce soartă jalnică totuși, să fii sufletul unui

trup făcut de mântuială, cu ochi care trebuie curățați din zece în zece secunde! Cum să crezi că omul din fața ta este o ființă liberă, independentă, stăpână pe sine? Cum să crezi că trupul este expresia fidelă a sufletului pe care-l găzduiește? Ca s-o putem crede, a trebuit să uităm clipitul permanent al pleoapei. A trebuit să uităm atelierul de cârpaci din care provenim. A trebuit să acceptăm un pact al uitării. Dumnezeu însuși ni l-a impus.

A existat însă cu siguranță, între copilăria și adolescența lui Jean-Marc, o scurtă perioadă când încă nu devenise conștient de acest pact al uitării și când, uluit, privea pleoapa lunecând peste ochi: constata că ochiul nu e fereastra prin care vezi un suflet unic și miraculos, ci un aparat făcut de mântuială și pe care, în vremuri imemorale, cineva l-a pus în mișcare. Acel moment de luciditate adolescentină a fost un șoc. „Te-ai oprit, îi spusese F., m-ai privit și ai spus pe un ton apăsător, straniu: Îmi e destul să-i văd ochiul clipind...” Jean-Marc nu-și mai amintea episodul. Fusese un șoc hărăzit uitării. Și într-adevăr, l-ar fi uitat pentru vecie, dacă F. nu i-l reamintea.

Cufundat în gânduri, ajunsese acasă și deschise ușa la camera lui Chantal. Ea aranja ceva în dulap, iar Jean-Marc voia să-i vadă pleoapa curățindu-i ochiul, ochiul care pentru el e fereastra unui suflet inefabil. Se îndreptă

spre ea, o prinse de coate și o privi în ochi; într-adevăr, ochii clipeau, și chiar destul de rapid, parcă Chantal ar fi știut că e supusă unui examen.

Jean-Marc vedea pleoapa coborând și urcând, repede, prea repede, și voia să-și regăsească senzația, senzația adolescentului de șaisprezece ani care considerase acest mecanism ocular ca pe o decepție întristătoare. Însă viteza nefirească a pleoapei și brusca neregularitate a mișcărilor ei mai mult îl înduioșau decât îl decepționau: vedea, în ștergătorul de parbriz al pleoapei lui Chantal, aripa sufletului ei, o aripă ce tremura, intra în panică, se zbătea. Emoția fu violentă ca un trăsnet și Jean-Marc o strânse pe Chantal la piept.

Apoi îi dădu drumul și îi privi chipul, descumpănit, înfricoșat. Îi spuse:

— Voiam să-ți privesc pleoapa care spală corneea ca un ștergător de parbriz.

— Nu înțeleg ce spui, răspunse ea liniștindu-se brusc.

Iar el îi vorbi despre episodul uitat și reamintit de fostul prieten, cel pe care și l-a scos din suflet.

— Când F. mi-a reamintit ideea pe care-aş fi emis-o în anii de liceu, am avut sentimentul că aud ceva cu totul absurd.

— Ba nu, îi spusese Chantal, aşa cum te cunosc, ai spus-o cu siguranţă. Ți se potriveşte. Adu-ți aminte ce spuneai despre studiile tale de medicină!

Jean-Marc nu subestima momentul magic care e pentru un bărbat alegerea meseriei. Conștient că viața e prea scurtă ca să poți reveni asupra acestei opțiuni, fusese îngrozit să constate că nici o profesiune nu-l atrăgea în mod natural. Cu sufletul îndoit, examinase gama posibilităților care se ofereau: procurorii, care-și consacră viața hăituirii celorlalți; învățătorii, terorizați de copii prost crescuți; disciplinele tehnice, al căror progres aduce un mic avantaj și o groază de efecte nocive; trăncăneala științelor umaniste, pe cât de sofisticată, pe-atât de găunoasă; arhitectura de interior (care îl atrăgea pentru că-i amintea de bunicul lui, tâmplar), total aservită modelor pe care el le detesta; meseria bieților farmaciști, ajunși vânzători de cutii și flacoane. Când se întreba ce meserie să-și aleagă pentru restul vieții, forul său lăuntric amuțea, indecis. Până la urmă optase pentru medicină; dar nu o făcuse urmând vreo chemare se-

cretă, ci dintr-un idealism altruist: considera medicina drept singura ocupație incontestabil utilă omului și singura ale cărei progrese tehnice aduc un minimum de efecte negative.

Decepțiile nu au întârziat; în timpul celui de-al doilea an de studii, când a trebuit să lucreze în sala de disecții, a suferit un șoc din care nu și-a revenit niciodată: era incapabil să privească moartea în față; ceva mai târziu, a admis că adevărul era și mai cumplit: era incapabil să privească trupul în față: să-i accepte fatala, iresponsabila imperfecțiune; orologiul care-i reglează etapele descompunerii; durerea, sângele, măruntaiele.

Când îi vorbise lui F. despre repulsia pe care i-o provoca mișcarea pleoapei, avea vreo șaisprezece ani. Când se hotărâse să meargă la medicină, avea nouăsprezece; semnase, deja, pactul de uitare, nu-și mai amintea ce-i spunea lui F. cu trei ani înainte. Păcat. Amintirea aceea ar fi putut să-l pună în gardă. L-ar fi putut ajuta să înțeleagă că opțiunea lui pentru medicină era exclusiv teoretică, făcută fără o minimă cunoaștere de sine.

După trei ani de facultate, abandona medicina cu sentimentul unui naufragiu. Ce altceva să aleagă după anii pierduți? De ce altceva să se agațe, când forul lui lăuntric era la fel de mut ca înainte? A coborât pentru ultima oară scara monumentală a facultății, cu

sentimentul că rămâne singur pe un peron de unde toate trenurile au plecat.

23

Ca să-l identifice pe autorul mesajelor, Chantal privea în jurul ei, discret dar atent. În colțul străzii era un bistrâu: locul ideal pentru cine ar vrea s-o spioneze; de acolo, se văd cele două străzi pe care trece zilnic, stația de autobuz și intrarea casei sale. Chantal intră, se așază, ceru o cafea și îi observă pe clienți. La bar, văzu un tânăr care, la intrarea ei, îi ocoli privirea. Era un obișnuit al localului, Chantal îl știa din vedere. Ba chiar își aminti că, mai demult, privirile lor se întâlniseră de câteva ori și că, după aceea, tânărul se făcea că nu o mai vede.

Într-o zi, Chantal i-l arătase vecinei sale.

— A, e domnul Dubarreau!

— Dubarreau sau du Barreau?

Vecina nu știa.

— Și prenumele? Îl știți?

Nu, nu-l știa.

Du Barreau, da, se potrivea. În cazul ăsta, admiratorul nu era Charles-Didier, nici Christophe-David, D-ul putea reprezenta particula de noblețe, iar du Barreau ar avea un singur

prenume. Cyrille du Barreau. Sau, și mai bine: Charles. Chantal își imaginează o familie de aristocrați provinciali scăpătați, mândri până la ridicol de particula lor. Și-l imaginează pe Charles du Barreau stând la bar, cu un aer indiferent, și își spune că particula i se potrivește, corespunde perfect purtării sale blazate.

Puțin mai târziu, Chantal merge cu Jean-Marc pe stradă, iar din față se apropie du Barreau. Chantal are la gât șiragul de perle roșii. E un cadou de la Jean-Marc, dar i se par prea ți pătoare și de aceea le poartă rar. Acum, își dă ea seama, le-a pus pentru că du Barreau le găsea frumoase. Probabil și el se gândește (pe bună dreptate) că le poartă din cauza lui, pentru el. Du Barreau îi aruncă o privire rapidă, Chantal îl privește la rândul ei și, cu gândul la perle, roșește. Roșește până-n vârful sânilor și e sigură că el și-a dat seama. Dar du Barreau a și trecut de ei, este deja departe, și Jean-Marc se miră:

— Ai roșit! De ce? Ce se întâmplă?

Se miră și ea: chiar, de ce a roșit? De rușine că i-a dat prea multă atenție acestui bărbat? Dar nu e decât o curiozitate banală! Dumnezeu, oare de ce, în ultimul timp, roșește atât de des, atât de ușor, ca o adolescentă?

Ca adolescentă, într-adevăr, roșea ușor; își începea parcursul fiziologic de femeie și începea să-și simtă corpul ca pe ceva stânjenitor,

de care îi era rușine. Ca adultă, a uitat să roșească. Apoi bufeurile i-au anunțat sfârșitul parcursului, și iar s-a rușinat de corpul ei. Pudoarea a revenit, și Chantal a învățat din nou să roșească.

24

Au urmat alte scrisori, pe care i-a fost din ce în ce mai greu să le ignore. Erau inteligente, decente, fără nimic ridicol sau deplasat. Necunoscutul nu voia nimic, nu cerea nimic, nu era deloc insistent. Avea înțelepciunea (sau viclenia) de a-și lăsa în umbră personalitatea, viața, sentimentele, dorințele. Era un spion; nu scria decât despre ea. Erau scrisori de admirație, nu de seducție. Seducția, dacă exista, era gândită ca o cursă lungă. Ultima scrisoare era totuși mai îndrăzneată: „Timp de trei zile, te-am pierdut din vedere. Când te-am revăzut, am fost vrăjit de silueta aeriană, însetată de înălțimi. Semănai cu flăcări-le care, ca să existe, trebuie să danseze, să se înalțe. Mai zveltă ca oricând, pășeai înconjurată de flăcări, flăcări vesele, bahice, îmbătate, sălbatice. Gândindu-mă la tine, arunc pe trupul tău gol o mantie cusută din flăcări, îți învălui trupul alb într-o mantie purpurie de

cardinal. Și, astfel drapată, te duc într-o cameră roșie, pe un pat roșu, cardinala mea purpurie, superba mea cardinală!”

Peste câteva zile, Chantal își cumpără o cămașă de noapte roșie. Era acasă și se privea în oglindă. Se privea din toate unghiurile, ridica încet poala cămășii și i se părea că niciodată nu fusese mai zveltă, că niciodată nu avusese pielea mai albă.

Sosind acasă, Jean-Marc fu surprins: într-o superbă cămașă roșie, Chantal venea spre el cu pași senzuali, provocatori, îl ocolea, îi scăpa, îl lăsa să se apropie, fugea din nou. Lăsându-se prins în jocul ei, Jean-Marc o urmări prin tot apartamentul. Imemoriala scenă a unei femei urmărite de un bărbat prinde viață în fața lui și îl fascinează. Chantal fuge în jurul mesei mari, rotunde, îmbătată, și ea, de imaginea femeii fugind de bărbatul care o dorește, apoi sare în pat și își trage cămașa până la gât. În ziua aceea, el o iubește cu o vigoare nouă, neașteptată, iar ea are brusc senzația că acolo, în cameră, e cineva care-i observă cu o concentrare de maniac; îi vede chipul, chipul lui Charles du Barreau, cel care i-a impus cămașa roșie, cel care i-a impus acest act de iubire și, imaginându-l, țișă de plăcere.

Acum, amantii respiră unul lângă celălalt; excitată de imaginea străinului care-o

pândește, Chantal șoptește la urechea lui Jean-Marc cuvinte despre mantia purpurie în care și-a drapat trupul gol ca să străbată astfel, ca o cardinală superbă, catedrala plină de lume. La aceste cuvinte, el o cuprinde din nou și, legănat de fanteziile pe care ea continuă să i le murmure în urechi, o mai iubește o dată.

Apoi totul se liniștește; în fața ochilor, în colțul patului, rămâne doar cămașa roșie, boțită de trupurile lor. Cu ochii pe jumătate închiși, Chantal vede cum pânza roșie se transformă într-un răzor de trandafiri și simte iar parfumul suav, aproape uitat, parfumul trandafirului dornic să-i înlănțuie pe toți bărbații din lume.

25

A doua zi, o sâmbătă dimineața, Chantal deschise fereastra și văzu cerul de un albastru superb. Se simți fericită, veselă, și, pe neașteptate, îi spuse lui Jean-Marc care tocmai pleca:

— Oare ce mai face bietul meu Britannicus?

— Dar ce ți-a venit?

— O fi la fel de libidinos? O mai fi în viață?

— De ce ți-ai adus aminte de el?

— Nu știu. Așa.

Jean-Marc plecă, iar ea rămase singură. Merse în baie, apoi la șifonier (avea chef să se facă frumoasă). Privi rafturile și un amănunt îi atrase atenția. Peste un teanc de lenjerie, era șalul ei, împăturit cu grijă; or, își amintea că-l aruncase acolo neglijent, cum se nimerise. Făcuse cineva ordine în lucrurile ei? Dar menajera vine o dată pe săptămână și nu se ocupă niciodată de șifoniere. Chantal se miră că are un asemenea spirit de observație, apoi își zise că-i venea din educația dobândită pe vremuri, în concediile petrecute la vila cumnatei. Se simțise, acolo, atât de spionată, că învățase să rețină felul exact în care-și aranja lucrurile, sesizând orice schimbare adusă de o mână străină. Încântată că vremea aceea trecuse, Chantal se privi mulțumită în oglindă și ieși din casă. În holul de intrare, căută în cutia poștală: o aștepta o nouă misivă. O puse în poșetă și se gândi la un loc în care s-o citească. Găsi un părculeț și se așeză pe o bancă, sub uriașa coroană autumnală a unui tei îngălbenit, luminat puternic de soare.

„...tocurile tale răsunând pe trotuar mă duc cu gândul la drumurile pe care nu am umblat și care se bifurcă la fel ca ramurile unui arbore. Ai trezit în mine imaginea care

m-a obsedat în prima tinerețe: îmi imaginam viața din fața mea ca un arbore, pe care îl numeam, atunci, arborele posibilităților. Nu vedem viața în felul acesta decât un scurt moment, apoi ea ne apare ca un drum impus o dată pentru totdeauna, ca un tunel din care nu putem ieși. Dar vechea nălucă a arborelui rămâne în noi sub forma unei nostalgii de neșters. Mi-ai readus în minte acel arbore și vreau, în schimb, să-ți ofer imaginea lui, freamătul lui vrăjit.”

Chantal își ridică privirea. Deasupra ei, ca un tavan de aur împodobit cu păsări, se întindea coroana teiului. Părea că este arborele din scrisoare. Arborele metaforic și vechea metaforă a trandafirului se amestecau în mintea ei. Trebuia să se întoarcă acasă. În semn de rămas-bun, își înălță încă o dată privirea spre tei și plecă.

La drept vorbind, trandafirul mitologic din adolescență nu i-a adus prea multe aventuri și nu-i evocă nici o situație concretă — afară de amintirea mai curând comică a unui englez, mult mai în vârstă decât ea și care cu vreo douăzeci de ani în urmă, vizitând agenția, îi făcuse curte preț de jumătate de oră. Abia mai târziu i-a aflat reputația de mare crai, de libertin. Întâlnirea a rămas fără alte urmări, cel mult a devenit subiect de glume cu Jean-Marc (care l-a poreclit Britannicus)

și i-a trezit interesul pentru câteva cuvinte care, până atunci, o lăsau rece: cuvântul orgie, bunăoară, apoi cuvântul Anglia, care pentru ea, contrar opiniei comune, reprezintă locul plăcerii și al desfrâului.

Pe drumul de întoarcere, Chantal continuă să audă larma păsărilor din tei și îl vede pe bătrânul englez desfrânat; în ceața acestor imagini, Chantal înaintează cu pași leneși până aproape de strada pe care locuiește; aici, la vreo cincizeci de metri în față, mesele din bistrou au fost scoase pe trotuar, iar la una din ele stă tânărul ei admirator, singur, fără ziar, fără carte; are în față un pahar de vin roșu și nu face nimic, privește în gol cu expresia unei lenevii fericite ce corespunde celei simțite de Chantal. Inima începe să-i bată mai tare. Ce diabolic se leagă totul! Cum putea el să știe că o va întâlni chiar după ce ea îi citise scrisoarea? Tulburată, parcă ar merge goală sub o mantie roșie, Chantal pășește spre el, spionul intimităților ei. Se apropie la câțiva pași și așteaptă momentul când el îi va vorbi. Ce-ar trebui să facă? Nu și-a dorit această întâlnire! Dar nici nu poate fugi ca o adolescentă sperioasă. Încetinește pasul, se silește să nu-l privească (Doamne, se poartă ca o fetiță, chiar a îmbătrânit atât de rău?), însă, ciudat, cu o supremă indiferență, așezat la masa lui, tânărul privește în gol și nici nu pare s-o vadă.

Chantal a trecut deja mai departe, își continuă drumul spre casă. N-a îndrăznit Du Barreau? S-a stăpânit? O, nu, nici vorbă. Indiferența lui a fost atât de reală, încât Chantal nu se mai îndoiește: s-a înșelat; s-a înșelat într-un mod pur și simplu grotesc.

26

Seara, Chantal și Jean-Marc au mers la restaurant. La masa vecină, un cuplu se cufundase într-o tăcere fără sfârșit. Nu-i ușor să suporti o tăcere sub ochii celorlalți. Spre ce ar trebui să-și îndrepte privirile cei doi? Ar fi comic să se privească în ochi fără să-și spună nimic. Să privească în tavan? Ar părea o exhibare a mutismului lor. Să observe mesele vecine? Ar risca să întâlnească priviri amuzate de tăcerea lor, ar fi și mai rău.

Jean-Marc îi spuse lui Chantal:

— Să nu crezi că se detestă. Sau că indiferența a luat locul iubirii. Nu poți măsura afecțiunea dintre două ființe umane după numărul de cuvinte pe care le schimbă. Pur și simplu nu au nimic în cap. Poate că, neavând nimic să-și spună, refuză să vorbească din delicatețe. Contrar mătușii mele din Périgord. Când mă văd cu ea, vorbește întruna. Am

încercat să înțeleg cum funcționează logoreea ei. Femeia asta repetă în vorbe tot ce vede și tot ce face. Că s-a trezit dimineata, că la micul dejun a băut doar o cafea, că soțul ei a plecat să se plimbe, închipuie-ți, Jean-Marc, apoi s-a întors, s-a uitat la televizor, închipuie-ți, a trecut de pe un canal pe altul, în fine, sătul de televizor, a frunzărit niște cărți. Și uite-așa — sunt vorbele ei —, îi trece timpul... Știi, Chantal, îmi plac enorm frazele astea simple, banale, și care par definiția unui mister. Acest „și uite-așa îi trece timpul” este o frază fundamentală. Problema lor e timpul — să-l facă să treacă, să treacă de la sine, singur, fără efort din partea lor, fără să fie nevoiți să-l străbată ei înșiși, ca niște mărșăluitori epuizați; de asta vorbește femeia — pentru că, discret, trăncăneala ei pune timpul în mișcare; când gura ei rămâne închisă, timpul încremenește, iese din întuneric, enorm, apăsător, și o înfricoșează pe biata mătușă care, panicată, caută repede pe cineva căruia să-i poată povesti că fiică-sa are necazuri cu copilul care a făcut diaree, da, Jean-Marc, diaree, diaree, și s-a dus să-l vadă un doctor, tu nu-l știi, stă aproape de noi, îl cunoaștem de câțiva ani buni, da, Jean-Marc, de câțiva ani buni, m-a îngrijit și pe mine doctorul ăsta, în iarna când am făcut gripă, îți amintești, Jean-Marc, am făcut o febră cumplită...

Chantal surâse și Jean-Marc povesti o altă amintire:

— Aveam vreo paisprezece ani și bunicul meu — nu tâmplarul, celălalt bunic — era pe moarte. Zile în șir, din gura lui ieșea doar un sunet ce nu semăna cu nimic, nici măcar cu un geamăt (pentru că nu suferea), și nici cu o încercare nereușită de a vorbi (nu, nu-și pierduse graiul); pur și simplu nu avea nimic de spus, de comunicat, nici un mesaj concret, și nici nu avea cui să-i vorbească, nu mai era interesat de nimeni, era singur cu sunetul pe care-l emitea, un singur sunet, un *aaaaa* întrerupt doar atunci când trebuia să tragă aer în piept. L-am privit ca hipnotizat și nu l-am uitat niciodată, căci, așa copil cum eram, am crezut că înțeleg: era existența în sine confruntată cu timpul în sine; și am înțeles că această confruntare se numește plictiseală. Plictiseala bunicului se exprima prin sunetul acela, prin acel *aaaaa* nesfârșit; fără el, singura lui armă împotriva timpului, acel biet *aaaaa* care nu se mai termina, timpul l-ar fi strivit.

— Vrei să spui că murea și se plictisea?

— Da, asta vreau să spun.

Jean-Marc și Chantal discută despre moarte, despre plictiseală, beau vin roșu, râd, se distrează, sunt fericiți.

Apoi Jean-Marc revine la ideea lui:

— Aș zice că volumul de plictiseală, dacă plictiseala e măsurabilă, e mult mai mare astăzi decât în trecut. Pentru că meseriile de altădată, într-o bună măsură, nu erau posibile fără atașament, fără pasiune: țăranii își iubeau pământul; cizmarii știau pe de rost tălpile tuturor sătenilor; pădurarii, grădinarii, bunicul meu, magicianul mobilelor frumoase, toți își făceau meseria cu dragoste; cred că până și soldații ucideau pe atunci cu pasiune. Sensul vieții nu era pentru ei o întrebare, sensul vieții era cu ei, în ateliere, pe ogoare, în modul cel mai firesc. Fiecare meserie își crease propria mentalitate, propriul mod de a fi. Un medic nu gândea ca un țăran, un militar nu se purta ca un învățător. Azi suntem toți la fel, uniți printr-o indiferență comună față de munca noastră. Indiferența asta a devenit pasiune. Singura mare pasiune colectivă din epoca noastră.

Chantal spuse:

— Totuși, când erai instructor de schi, când scriai articole despre arhitectura de interior sau, mai târziu, despre medicină, sau când lucrai ca desenator într-un atelier de tâmplărie...

— ... da, asta mi-a plăcut cel mai mult, numai că n-a ținut...

— ... sau când ai fost în șomaj și nu făceai nimic, probabil că te-ai plictisit și tu!

— Totul s-a schimbat de când te-am cunoscut. Nu pentru că micile mele slujbe au devenit mai pasionante. Ci pentru că transform tot ce se petrece în jurul meu în materie pentru discuțiile noastre.

— Am putea vorbi și despre altele!

— Două ființe care se iubesc, singure, rupte de lume — da, e sublim. Dar despre ce ar putea să discute când rămân singure? Ori cât de odioasă ar fi lumea, au nevoie de ea ca să-și poată vorbi.

— Ar putea să tacă.

— Ca ăștia doi de la masa de-alături? râse Jean-Marc. O, nu, muțenia ucide orice iubire.

27

Chelnerul veni cu desertul. Jean-Marc trecu la alt subiect:

— Îl știi pe cerșetorul care apare din când în când pe strada noastră?

— Nu.

— Ba da, precis l-ai remarcat. Insul acela de vreo patruzeci de ani, cu aer de funcționar sau de profesor de liceu și care, împietrit de rușine, întinde mâna și cere câțiva franci. Ei, îl știi?

— Nu.

— Cum nu! Întotdeauna stă sub un platan, de altfel singurul rămas pe stradă. Îl poți vedea și din camera ta, pe fereastră.

Imaginea platanului, brusc, o face să și-l amintească:

— A, da, îl știu!

— Am vrut foarte mult să-i vorbesc, să am cu el o discuție, să aflu mai exact cine este, dar n-ai idee cât e de greu să te apropii de el!

Chantal nu mai aude ultimele cuvinte; și-l imaginează pe cerșetor. Bărbatul de sub arbore. Un ins șters, de o discreție ce sare în ochi. Totdeauna îmbrăcat impecabil, trecătorii abia înțeleg că cerșește. Acum câteva luni, i s-a adresat lui Chantal și, foarte politicos, i-a cerut de pomană.

Jean-Marc continua:

— E greu, pentru că e suspicios. N-ar înțelege de ce aș vrea să-i vorbesc. Din curiozitate? Cred că asta îl sperie. Din milă? E umilitor. Să-i ofer ceva? Dar ce să-i ofer? Am încercat să intru în pielea lui, să-mi dau seama ce ar putea aștepta de la ceilalți. Nu am găsit nimic.

Chantal și-l imaginează sub arbore, iar arborele o face să înțeleagă subit, într-o străfulgerare, că el e autorul scrisorilor. S-a trădat prin metafora cu arborele, el, bărbatul de sub arbore, obsedat de imaginea arborelui său.

Gândurile ei se leagă rapid: da, numai el, insul fără slujbă care are timp berechet, îi poate strecura discret o scrisoare în cutie, doar el, prea neînsemnat ca să fie luat în seamă, o poate urmări neobservat în viața ei de zi cu zi.

Jean-Marc continua:

— Aș putea să-i spun: am de făcut puțină ordine în pivniță, veniți să-mi dați o mână de ajutor. Ar refuza, nu din lene, ci pentru că nu are haine de lucru și trebuie să-și păstreze costumul curat. Totuși, aș vrea enorm să stau de vorbă cu el. Pentru că este alter ego-ul meu!

Fără să-l asculte, Chantal spune:

— Ce viață sexuală poate avea un astfel de om?

— Viață sexuală? râde Jean-Marc. Nulă, zero! Visuri!

Visuri, își spune Chantal. Așadar, nu e decât visul unui nefericit. Dar de ce a ales-o pe ea, tocmai pe ea?

Jean-Marc revine la ideea lui fixă:

— Într-o zi, aș vrea să-i spun: vă invit să bem o cafea, sunteți alter ego-ul meu. Trăiți soarta de care eu am scăpat numai din întâmplare.

— Vorbești prostii, spune Chantal. Nu te-a amenințat o asemenea soartă.

— Nu uit niciodată momentul când am abandonat facultatea și când am înțeles că toate trenurile au plecat.

— Da, știu, știu, spune Chantal care i-a auzit povestea de mai multe ori, dar cum poți să compari micul tău eșec cu mizeria reală a unui om care trăiește din mila trecătorilor?

— Nu e un eșec să renunți la studii, dar eu am renunțat atunci la altceva, am renunțat la ambiții. Deodată, am devenit un om fără ambiții. Și, pierzându-mi ambițiile, m-am pomenit deodată în afara lumii. Mai rău: nici nu aveam chef să fiu altundeva. Mai ales că nu mă amenința nici o mizerie. Dar dacă nu ai ambiții, dacă nu ești avid să reușești, să fii recunoscut, te instalezi pe buza prăpastiei. Acolo m-am așezat și eu, ce-i drept, cu tot confortul. Pe buza prăpastiei, totuși. Mă aflu deci, fără exagerare, mai aproape de acest cerșetor decât de patronul acestui restaurant luxos unde mă simt atât de bine.

Chantal își spune: am devenit idolul erotic al unui cerșetor. Onoare grotescă. Apoi se corectează: în fond, de ce dorințele unui cerșetor ar fi mai puțin respectabile decât dorințele unui om de afaceri? Fiind fără speranță, aceste dorințe au o calitate neprețuită: sunt libere și sincere.

Pe urmă îi vine altă idee: străinul care i-a privit, care era lângă ei când făcea dragoste cu Jean-Marc, în cămașa de noapte roșie, nu era tânărul din bistrou, ci acest cerșetor! Într-adevăr, el i-a pus pe umeri mantia roșie,

el a făcut din ea o cardinală vicioasă! Preț de câteva clipe, ideea i se pare penibilă, jenantă, dar simțul umorului triumfă rapid și, lăuntric, în tăcere, Chantal râde. Și-l imaginează pe omul acela nespus de timid, cu cravata lui înduioșătoare, cu mâna întinsă, lipit de perețele camerei și privindu-i cu o privire fixă, vicioasă, cum se iubesc în fața lui. Își mai imaginează că, după scena de dragoste, se ridică, goală și transpirată, își ia poșeta de pe masă, caută ceva mărunțiș și i-l pune în mână. Simte că o pufnește râsul, abia dacă și-l poate stăpâni.

28

Jean-Marc o privește pe Chantal, îi privește chipul iluminat subit de o bucurie secretă. Nu simte nevoia să știe motivul, se mulțumește să savureze plăcerea de a o privi. Și în timp ce Chantal se cufundă în fanteziile ei bizare, Jean-Marc își spune că ea este singura lui legătură afectivă cu lumea. Degeaba îi vorbești despre oropsiții lumii, despre înfometări, despre întemnițări: singurul mod de a simți personal, dureros nefericirea lor este să și-o imagineze în locul lor pe Chantal. Dacă-i vorbești despre femei violate în războaie civile, el o vede pe Chantal, violată. Chantal

și numai ea îl smulge din indiferență. Numai prin ea se simte capabil de compasiune.

Ar fi vrut să i-o spună, dar se temea să nu pară melodramatic. Cu atât mai mult cu cât o altă idee, total opusă, îl luă prin surprindere: ce s-ar face dacă ar pierde această unică ființă care-l leagă de oameni? Nu la moartea ei se gândea; era ceva mai subtil, insesizabil, un gând care-l bântuia în ultima vreme: gândul că, într-o zi, ar putea să n-o mai recunoască; gândul că, într-o zi, ar putea înțelege că Chantal nu era Chantal cea cu care trăise, ci femeia de pe plajă pe care o luase drept Chantal; că, într-o zi, certitudinea care era Chantal pentru el s-ar putea dovedi iluzorie, că i-ar putea deveni la fel de indiferență ca toți ceilalți.

Ea îl luă de mână:

— Ce ai? Iar ești trist. De câteva zile, constat că ești trist. Ce ai?

— Nimic, absolut nimic.

— Ba da. Spune, de ce ești trist în clipa asta?

— Mi-am imaginat că ești altcineva.

— Cum?

— Că ești alta decât te cred eu. Că m-am înșelat, că identitatea ta este alta.

— Nu înțeleg.

Jean-Marc vedea un teanc de sutiene. O moviliță de sutiene. Tristă, grotescă. Dincolo însă de această viziune, chipul real al lui

Chantal, al adevăratei Chantal, apărea iar, de îndată. Îi simțea mâna lipită de a lui, iar senzația că are înaintea un străin sau un trădător se risipea rapid. Jean-Marc surâdea:

— Uită ce-am spus. N-am spus nimic.

29

În timpul cinei, la restaurant, și-l imaginase lipit de peretele camerei în care ei făceau dragoste, cu privirea fixă devorându-le trupurile goale, cu mâna întinsă. Acum, lipit cu spatele de arbore, întinde stângaci o mână spre trecători. Mai întâi, Chantal vrea să-l ignore, apoi, cu bună știință, intenționat, cu vaga idee de a limpezi o situație tulbure, se oprește în fața lui. Fără a ridica privirea, el își repetă formula: „Vă rog să mă ajutați.”

Chantal îl privește: insul e înfiorător de curat, poartă cravată, părul cărunt e pieptănat pe spate. E frumos, e urât? Condiția lui îl plasează dincolo de frumos și de urât. Chantal ar vrea să-i spună ceva, dar nu știe ce. Jena o împiedică să vorbească, așa că deschide poșeta, caută ceva mărunțiș, dar în afară de câteva centime nu găsește nimic. Bărbatul rămâne țeapăn, neclintit, cu teribila mână întinsă spre ea, iar imobilitatea lui face tăcerea

și mai apăsătoare. Acum, Chantal nu mai poate să-i spună: scuzați-mă, nu am mărunt la mine; vrea să-i dea o bancnotă, dar nu găsește decât una de două sute de franci: o po-mană exagerată, care o face să roșească: își imaginează că plătește un amant imaginar, că-l plătește ca să-i trimită scrisori de dragoste. Când, în locul unui bănuț de metal rece, simte în mâini o hârtie, cerșetorul își înalță ochii, iar în privirea lui se citește surpriza totală. Este o privire înfricoșată și Chantal, simțindu-se prost, se depărtează rapid.

Când i-a pus bancnota în mână, Chantal încă mai credea că i-o dă admiratorului ei. Abia îndepărtându-se devine capabilă de mai multă luciditate: în ochii lui nu licărea nici o scânteie de complicitate; nici o aluzie mută la o aventură comună; doar o surpriză reală, totală; uimirea înfricoșată a unui nevoiaș. Brusc, totul devine clar: ar fi culmea absurdului să creadă că amărâtul ăsta e autorul scrisorilor.

Chantal se înfurie pe ea însăși. De ce dă atâta atenție unei aiureli? De ce acceptă, fie și în imaginație, această comedie pusă la cale de un pierde-vară care se plictisește? Gândul la scrisorile ascunse sub sutiene i se pare deodată insuportabil. Își imaginează că de undeva, dintr-un loc secret, cineva îi observă orice mișcare, dar fără să știe ce gândește.

Judecând după ceea ce vede, ar putea s-o creadă o nimfomană banală sau, și mai rău, o femeie romantică, nătângă și visătoare, care păstrează cu sfințenie orice bilețel de amor.

Chantal nu mai suportă privirea zeflemitoare a observatorului nevăzut și, de îndată ce intră în casă, merge la șifonier. Vede teancul de sutiene și ceva îi atrage atenția. Da, bineînțeles, și-a dat seama încă de ieri: șalul era împăturit altfel decât îl împătorește ea. Ieri, în starea ei euforică, a uitat imediat. Acum însă nu mai poate trece cu vederea această urmă lăsată de o mână străină. Ah, e cât se poate de limpede! I-a citit scrisorile! O supraveghează! O spionează!

Furia lui Chantal are mai multe ținte: necunoscutul care, fără să-și ceară scuze, o sâcăie cu scrisorile lui; ea însăși, care, ca o proastă, le ține ascunse; Jean-Marc, care o spionează. Scoate scrisorile din șifonier și le duce (a câta oară!) la baie. Aici, vrea să le rupă, să le arunce în WC și să tragă apa, dar înainte le mai privește o ultimă oară; acum, devenită bănuitoare, scrisul i se pare suspect. Îl cercetează cu atenție: este aceeași cerneală, literele sunt foarte mari, ușor înclinate spre stânga, dar diferite de la o literă la alta, ca și cum cel care le-a scris nu izbutise să păstreze același scris. Acest detaliu i se pare atât de straniu, încât nu rupe nici de data asta scrisorile și,

așezându-se la masă, le recitește. Se oprește la a doua scrisoare, care o descria la spălătorie: cum s-au petrecut lucrurile atunci? Era cu Jean-Marc; el îi căra valiza. Și tot el, Chantal își amintea bine, tot el o făcuse pe patroană să râdă. Autorul scrisorii menționează acest răs. Dar cum ar fi putut să-l audă? Afirmă că a privit-o din stradă. Dar cine putea s-o observe fără ca ea să-și dea seama? Nu, nu a fost nici un du Barreau. Nici un cerșetor. A fost o singură persoană: cel care era cu ea înăuntru. Iar formula „ceva artificial adăugat vieții dumneavoastră”, pe care ea o credea un atac stângaci la adresa lui Jean-Marc, era de fapt o cochetărie narcisistă a lui Jean-Marc însuși. Da, s-a trădat prin narcisismul lui, un narcisism văicăreț care voia să-i spună: de îndată ce în calea ta apare alt bărbat, eu nu mai sunt decât un obiect inutil, adăugat vieții tale. Apoi își amintește fraza ciudată de la sfârșitul cinei, la restaurant: i-a spus că, probabil, se înșelase în ce privește identitatea ei. Că Chantal era, poate, altcineva! „Vă urmăresc ca un spion”, îi scria el în prima scrisoare. Prin urmare, el e spionul. O spionează, face experimente pentru a-și dovedi că nu e cum o crede el! Îi scrie ca din partea unui necunoscut, apoi îi observă reacțiile, îi scotocește până și dulapul, până și sutienele!

Bun, dar de ce o face?

Un singur răspuns se impune: vrea să-i întindă o capcană.

De ce i-ar întinde o capcană?

Simplu, ca să scape de ea. Într-adevăr, Jean-Marc e mai tânăr, iar ea a îmbătrânit. Degeaba își ascunde bufeurile, a îmbătrânit și asta se vede. Jean-Marc caută un motiv ca s-o părăsească. Nu ar putea să-i spună: ai îmbătrânit, iar eu sunt tânăr. E prea bine crescut ca s-o facă, prea delicat. Dar de îndată ce va fi sigur că ea îl înșală, că e în stare să-l înșele, o va părăsi cu aceeași ușurință, cu aceeași răceală cu care l-a evacuat din viața lui pe vechiul amic F. Această răceală, de o stranie vioșie, a înspăimântat-o întotdeauna. Acum înțelege că spaima ei era premonitoare.

30

Chiar la începutul cărții de aur a iubirii lor, Jean-Marc notase roșeața lui Chantal. Prima lor întâlnire se petrecuse într-o sală plină de oameni, în jurul unei mese lungi pe care troneau cupe de șampanie și farfurii cu felurite gustări. Era un hotel de munte, iar el era pe atunci instructor de schi și, întâmplător și doar în seara aceea, fusese invitat să se ală-

ture participanților la un colocviu care organizau în fiecare seară un cocteil. I-a fost prezentat în trecere, rapid, nici măcar nu-și reținuseră unul altuia numele. N-au izbutit să-și spună mai mult de câteva cuvinte în prezența celorlalți. Jean-Marc a revenit a doua zi, fără să fie invitat, doar ca s-o vadă pe ea. Zăbindu-l, Chantal a roșit. Nu doar obrajii i s-au înroșit, ci și gâtul, și chiar mai jos, întreg decolteul, a roșit superb sub privirile tuturor, din cauza lui și pentru el. Roșeața aceea a fost declarația ei de iubire, roșeața aceea a decis totul. Jumătate de oră mai târziu, au reușit să rămână singuri în semiîntunericul unui coridor; fără să spună un cuvânt, cu lăcomie, s-au sărutat.

Faptul că ani în șir după aceea n-o mai văzuse roșind îi confirmase lui Jean-Marc caracterul de excepție al acelei roșeți; departe, în trecutul lor, ea strălucea ca un rubin neprețuit. Apoi, într-o zi, Chantal i-a spus că bărbații nu mai întorc capul după ea. Cuvintele, insignifiante în sine, au devenit importante datorită roșeții ce le-a însoțit. Jean-Marc nu putea rămâne surd la limbajul culorilor: era limbajul iubirii lor și, asociat cu fraza rostită de ea, i s-a părut că trădează regretul de a îmbătrâni. Iată de ce, sub masca unui străin, Jean-Marc i-a scris: „Vă urmăresc ca un spion, sunteți frumoasă, foarte frumoasă.”

Când i-a lăsat în cutie prima scrisoare, nu se gândea să-i trimită și altele. Nu avea nici un plan, nu avea în vedere o continuare, voia pur și simplu să-i facă plăcere, acum, imediat, s-o scape de gândul deprimant că bărbații nu se mai uită la ea. Nu încerca să-i preva-dă reacțiile. Dacă totuși ar fi încercat s-o facă, presupunea că Chantal avea să-i arate scri-soarea spunându-i: „Totuși, uite, bărbații încă nu m-au uitat!”, iar el, cu toată candoarea unui îndrăgostit, și-ar fi adăugat propriile elogii la omagiul necunoscutului. Ea însă a tăcut. În lipsa unui punct final, episodul a ră-mas deschis. În zilele următoare, Jean-Marc a surprins-o disperată, bântuită de gândul morții, astfel că, vrând-nevrând, a continuat să-și joace rolul.

Scriind a doua scrisoare, își spunea: devin un Cyrano; Cyrano: bărbatul care, sub mas-ca altuia, își declară iubirea femeii iubite; care, scăpat de povara numelui său, își vede irupând elocința eliberată. Iată de ce, la sfâr-șitul scrisorii, adăugase semnătura C.D.B. Era un cod numai pentru el. Ca și cum ar fi vrut să lase o urmă secretă a trecerii sale. C.D.B.: Cyrano de Bergerac.

Cyrano era și acum. Bănuind-o că înceta-se să creadă în farmecele ei, Jean-Marc evo-ca trupul lui Chantal, pentru Chantal. Încerca să-i descrie fiecare parte, chipul, nasul, gâtul,

picioarele, pentru ca ea să redevină mândră de ele. Era fericit să constate că se îmbrăca, acum, cu mai multă plăcere, că era mai veselă, dar în același timp reușita lui îl vexa: înainte, Chantal nu purta colierul de perle roșii nici dacă o ruga; de altul însă ascultase.

Cyrano nu poate trăi fără gelozie. În ziua când intrase în camera ei pe neașteptate, în timp ce ea căuta în șifonier, îi remarcase tulburarea. S-a făcut că nu observă nimic, i-a vorbit despre pleoapa ce curăță ochiul; abia a doua zi, rămas singur acasă, a deschis șifonierul și sub teancul de sutiene a găsit cele două scrisori.

Gânditor, s-a întrebat atunci, încă o dată, de ce nu i le-a arătat Chantal; răspunsul i s-a părut evident. Un bărbat îi scrie unei femei pentru a pregăti terenul pe care, mai târziu, va încerca s-o cucerească. Iar femeia care ascunde scrisorile vrea ca discreția ei de azi să apere aventura de mâine. Dacă, în plus, le păstrează înseamnă că e gata să vadă viitoarea aventură ca pe o iubire.

Jean-Marc a rămas o vreme în fața șifonierului deschis; după aceea, de fiecare dată când pune la cutie o scrisoare, mergea să verifice dacă o regăsește la locul ei, sub sutiene.

Dacă ar afla că Jean-Marc i-a fost infidel, Chantal ar suferi dar, în definitiv, se putea aștepta la așa ceva de la el. Pe când acest spionaj, acest experiment polițienesc nu era genul lui, nu se potrivea cu nimic din ce știa despre el. Când s-au cunoscut, Jean-Marc nu voia să știe nimic despre trecutul ei. Chantal a acceptat acest refuz radical. Nu avea secrete față de el și nu-i ascundea decât ceea ce el nu voia să audă. Nu vede nici un motiv pentru care, subit, a început s-o bănuiască, s-o spioneze.

Brusc, își amintește fraza despre mantia roșie de cardinal care o amețise, și i se face rușine: ce ușor a înghițit momeala! Cât de ridicolă trebuie să-i fi părut! A băgat-o în cușcă la fel ca pe un iepuraș. Iar acum, amuzat și răutăcios, îi observă reacțiile.

Dar dacă Chantal se înșela? Nu se mai înșelase de două ori crezând că-l descoperise pe autorul scrisorilor?

Merge să caute cele câteva scrisori pe care Jean-Marc i le-a scris mai demult și le compară cu cele semnate C.D.B. Jean-Marc are un scris ușor aplecat înspre dreapta, cu litere destul de mici, în timp ce scrisul necunoscutului e mare și aplecat spre stânga. Dar tocmai contrastul prea strident trădează plas-

tografia. Cine vrea să-și ascundă scrisul se va gândi mai întâi să-i schimbe înclinarea și dimensiunea. Chantal încearcă să compare scrisul lui Jean-Marc cu cel din biletele necunoscutului. Constată că „f”-urile, „a”-urile și „o”-urile, în ciuda mărimii diferite, par destul de asemănătoare. Când însă continuă să le compare, iar și iar, își pierde siguranța. Nu, nu e specialistă în grafologie și nu poate fi sigură de nimic.

Alege o scrisoare a lui Jean-Marc și alta semnată C.D.B.; le pune în poșetă. Cu celelalte ce să facă? Să le găsească o ascunzătoare mai bună? La ce bun? Jean-Marc le știe, știe și unde le ascunde. Nu trebuie să-i dea de înțeles că se simte spionată. Le pune deci în șifonier, exact unde-au fost și până atunci.

Puțin mai târziu, sună la ușa unui cabinet de grafologie. Un tânăr în costum închis îi deschide, o conduce pe un culoar până la un birou în care un alt bărbat, solid, într-o cămașă cu mânecile suflecate, stă la o masă. Tânărul rămâne rezemat de perete în fundul încăperii; bărbatul solid se ridică și îi întinde mâna.

Apoi se așază din nou, iar Chantal ia loc în fața lui, într-un fotoliu. Puse pe masă scrisoarea lui Jean-Marc și pe cea semnată C.D.B.; explicându-i, stingherită, ce vrea să afle, bărbatul îi răspunde pe un ton glacial:

— Pot face analiza psihologică a unui bărbat pe care-l cunoașteți. Dar e greu de făcut analiza psihologică a unei plastografii.

— Nu am nevoie de o analiză psihologică. Cunosc destul de bine psihologia bărbatului care a scris, așa cum bănuiesc, aceste scrisori.

— Dacă înțeleg bine, doriți să aveți certitudinea că persoana care a scris această scrisoare — amantul sau soțul dumneavoastră — este aceeași cu plastograful. Doriți să-l dați de gol.

— Nu, nu e chiar așa, spune ea, jenată.

— Nu chiar, dar aproape. Numai că eu, doamnă, sunt grafolog-psiholog, nu detectiv particular, și nici nu colaborez cu poliția.

În cămăruță se lasă o liniște pe care nici unul dintre cei doi bărbați nu încearcă s-o rupă, pentru că nici unul nu simte pentru ea vreo milă.

Chantal simte cum crește în ea un val de căldură, un val puternic, sălbatic, debordant, și roșește, roșește cu tot corpul; cuvintele despre mantia roșie de cardinal îi trec iarăși prin minte: într-adevăr, trupul îi e drapat acum într-o mantie somptuoasă de flăcări.

— Ați greșit adresa, adaugă bărbatul. Nu sunteți într-un cabinet de delațiune.

Chantal aude cuvântul „delațiune”, iar mantia de flăcări devine o mantie de rușine.

Se ridică și vrea să-și ia scrisorile. Dar până să le ia, tânărul care-o primise la intrare se apropie de masă; stând în picioare lângă tipul solid, privește atent cele două scrisuri și spune:

— Evident, e aceeași persoană; apoi, adresându-i-se lui Chantal, adaugă: Uitați-vă la „t”, uitați-vă la „g”!

Brusc, ea îl recunoaște: tânărul este chelnerul din orașul normand în care-l așteptase pe Jean-Marc. Îl recunoaște și, dinlăuntrul corpului în flăcări, își aude propria voce care se miră: nu, nu-i adevărat, delirez, delirez, nu poate fi adevărat!

Tânărul înalță ochii, o privește (vrea parcă să-i arate chipul, pentru ca ea să-l recunoască mai bine), apoi, cu un surâs pe cât de blând, pe atât de disprețuitor, îi spune:

— Da, bineînțeles! Este același scris. Doar că e mai mare și înclinat spre stânga.

Chantal nu mai vrea să audă nimic, cuvântul „delațiune” a gonit toate celelalte cuvinte. Se simte ca o femeie care și-a denunțat iubitul la poliție, aducând ca dovadă un fir de păr găsit pe cearșaful trădării. Își ia scrisorile și, fără o vorbă, se întoarce pe călcâie ca să plece. Tânărul și-a schimbat iarăși locul: acum e lângă ieșire și îi deschide ușa. Până la el, are șase pași, șase pași care i se par nesfârșiți. Este roșie, arde, e udă de sudoare. Bărbatul este

insolent de tânăr, și, cu insolență, o măsoară din ochi. Măsoară sărmanul ei trup! Sub privirea lui, Chantal simte că îmbătrânește văzând cu ochii, ca într-un film rulat cu repeziciune, la lumina zilei.

I se pare că re trăiește scena din cafeneaua de pe țărmul normand, atunci când, cu surâsul lui mios, tânărul îi barase calea spre ușă, iar ea se temuse că nu mai poate ieși. Așteaptă ca el să repete figura, dar tânărul, politicoș, rămâne în picioare lângă ușa biroului, lăsând-o să iasă; cu un mers nesigur de femeie bătrână (îi simte privirea grea pe spatetele ud de transpirație), Chantal pornește pe culoarul ce duce spre ieșire, iar când ajunge în sfârșit pe palier are senzația că a scăpat de o mare primejdie.

32

Jean-Marc își amintește ziua în care, mergând împreună pe stradă, fără să-și spună nimic, pe lângă trecători necunoscuți, Chantal a roșit dintr-o dată. De ce? Era inexplicabil. Surprins, Jean-Marc nu s-a putut stăpâni: „Ai roșit! De ce ai roșit?” Nu a primit răspuns, și a fost tulburat văzând că în ea se petrecea ceva despre care el nu știa nimic.

De parcă acest episod reînvia culoarea regală din cartea de aur a iubirii lui, Jean-Marc i-a scris atunci scrisoarea despre mantia roșie de cardinal. A cunoscut atunci, în rolul său de Cyrano, supremul succes: a vrăjit-o. Era mândru de scrisoarea lui, de forța lui de seducție, și în același timp se simțea mai gelos ca oricând. Crea un bărbat fantomatic și astfel, fără să vrea, testa reacția lui Chantal la farmecul unui străin.

Gelozia lui nu semăna cu gelozia pe care o cunoscuse în tinerețe, când imaginația stârnea o chinuitoare fantezie erotică; acum era mai puțin dureroasă, dar mai distrugătoare: pe nesimțite, ea transforma o femeie iubită în simulacru de femeie iubită. Și, pentru că nu mai era sigur de ea, nu mai avea un punct stabil în haosul lipsit de valori care e lumea. În fața unei Chantal transsubstanțiate (sau de-substanțiate), îl apuca o stranie indiferență melancolică. Nu indiferență față de ea, ci indiferență față de toate. Dacă Chantal e un simulacru, toată viața lui Jean-Marc este un simulacru.

Până la urmă, iubirea a învins gelozia și îndoielile. Sta aplecat în fața șifonierului deschis și privea fix sutienele, când, fără să înțeleagă cum și de ce, dintr-o dată, s-a simțit tulburat. Tulburat de gestul imemorial al femeilor care ascund o scrisoare sub teancul

de lenjerie, de gestul prin care Chantal, cea unică și inimitabilă, intra în nesfârșitul cortegiu al suratelor sale. Până acum, nu voise să știe nimic despre partea din viață pe care n-o împărțise cu ea. De ce acum ar trebui să-l intereseze, sau chiar să-l indigneze?

De altfel, se întrebă el, ce este un secret intim? Este el partea cea mai personală, mai autentică, mai misterioasă a unei ființe umane? Secretele lui Chantal fac din ea ființa unică pe care o iubește? Nu. Secret e tot ce poate fi mai obișnuit, mai banal, mai repetitiv și comun tuturor: corpul și nevoile lui, bolile, maniile, constipația, bunăoară, sau ciclul menstrual. Ascundem pudic aceste intimități nu pentru că ar fi nespuse de personale, ci dimpotrivă, pentru că sunt jalnic de impersonale. Cum poate să-i reproșeze lui Chantal că aparține sexului ei, că seamănă cu alte femei, că poartă un sutien și o dată cu el psihologia sutienului? De parcă el n-ar aparține unei imbecilități etern masculine! Amândoi au ieșit din același atelier de cârpaci în care ochii le-au fost compromiși de mișcarea dezarticulată a pleoapei, iar în burtă li s-a montat o mică uzină puturoasă. Amândoi au un trup în care bietul suflet are un loc atât de strâmt. N-ar trebui să fie mai îngăduitori? N-ar trebui să treacă cu vederea micile mizerii ascunse în fundul sertarelor? Jean-Marc

fu cuprins de o imensă compasiune și, ca să pună un punct final acestei istorii, se hotărî să scrie o ultimă scrisoare.

33

Aplecat pe foaia de hârtie, Jean-Marc se gândește iar la ceea ce personajul său, Cyrano (e Cyrano, acum, pentru ultima oară), numea arborele posibilităților. Arborele posibilităților: viața așa cum o vede omul care, uimit, ajunge în pragul vieții adulte: un frunziș bogat, zumzăind de albine. Și Jean-Marc crede că înțelege de ce Chantal nu i-a arătat niciodată scrisorile: voia să audă freamătul arborelui, singură, fără el, pentru că el, Jean-Marc, reprezenta abolirea tuturor posibilităților, era reducerea vieții ei (chiar dacă o reducere fericită) la o singură posibilitate. Nu, nu-i putea vorbi despre scrisori: asemenea sinceritate i-ar fi făcut să înțeleagă imediat (și pe ea, și pe el) că posibilitățile făgăduite de scrisori nu o interesau cu adevărat, că renunța dinainte la arborele pierdut pe care i-l arăta el. Cum ar putea să-i reproșeze ceva? În fond, cine voise ca ea să asculte muzica frunzișului fremătând? Nu el, Jean-Marc? Ea se purtase cum dorise el. Îi făcuse pe plac.

Aplecat pe foaia de hârtie, Jean-Marc își spune: ecoul acestui freamăt trebuie să rămână în Chantal chiar dacă aventura scrisorilor se încheie. Îi scrie deci că o situație neprevăzută îl obligă să plece. Apoi își nuantează afirmația: „E o plecare într-adevăr neprevăzută, sau, mai curând, am scris scrisorile tocmai știind că totul se va opri aici? Oare nu certitudinea plecării mi-a permis să vă vorbesc cu o sinceritate totală?”

Să plece. Da, e singurul deznodământ posibil, dar unde să se ducă? Se gândește. Să nu menționeze destinația? Ar fi prea romantic, și prea misterios. Sau nepoliticos de vag. Existența lui, ce-i drept, trebuie să rămână în umbră, de asta nu-i poate spune motivele plecării, ce i-ar dezvălui identitatea imaginară, profesiunea, de pildă. Totuși, ar fi mai firesc să spună unde pleacă. Un oraș din Franța? Nu. N-ar fi un motiv ca să întrerupă corespondența. Trebuie să plece departe. New York? Mexic? Japonia? Ar fi cam suspect. Trebuie să găsească un oraș străin și totuși apropiat, banal. Londra! Evident; i se pare atât de logic, de natural, încât își spune surâzând: așa e, nu pot pleca decât la Londra. Și imediat se întreabă: chiar, de ce tocmai Londra, de ce mi se pare o alegere atât de naturală? Atunci apare brusc amintirea bărbatului din Londra, pe seama căruia glumise adesea cu

Chantal, afemeiatul care, odinioară, îi lăsase lui Chantal cartea de vizită. Englezul, britanicul, cel pe care Jean-Marc îl poreclise Britanicus. Da, bine găsit: Londra, orașul visurilor libertine. Admiratorul necunoscut va merge acolo și se va pierde în mulțimea desfrânaților, a donjuanilor, a crailor, a erotomanilor, a perversilor, a vicioșilor; acolo va dispărea pentru vecie.

Își mai spune: cuvântul Londra va fi ca o semnătură, ca o urmă abia perceptibilă a discuțiilor lui cu Chantal. Jean-Marc râde, tăcut, de el însuși: vrea să rămână necunoscut, neidentificabil, pentru că asta e regula jocului. Și totuși, o dorință contrară, dorință în nici un fel justificată sau justificabilă, o dorință irațională, secretă, cu siguranță stupidă, îl îndeamnă să nu treacă total nevăzut, să lase o urmă, să ascundă undeva o semnătură cifrată după care un martor necunoscut și extrem de lucid să-l poată identifica.

Coborând scara să pună scrisoarea la cutie, auzi niște voci ascuțite. Ajuns jos, îi văzu: o femeie cu trei copii, în fața soneriilor. Îndreptându-se spre cutiile poștale aflate pe perețele din față, trecu pe lângă ei. Când se întoarse, observă că femeia apăsa pe soneria cu numele lui și al lui Chantal.

— Căutați pe cineva? întrebă el.

Femeia îi spuse un nume.

— Eu sunt!

Femeia făcu un pas înapoi și îl privi cu o admirație ostentativă:

— A! Dumneavoastră erați! Ce fericită sunt că vă cunosc! Eu sunt cumnata lui Chantal!

34

Luat prin surprindere, nu putea decât să-i invite să urce.

— Nu vreau să vă deranjez, spuse cumnata când intrară cu toții în apartament.

— Nu mă deranjați. De altfel, Chantal trebuie să apară.

Cumnata începu să vorbească; din când în când arunca o privire la copiii care stăteau liniștiți, sfioși, aproape buimăciți.

— Sunt fericită că o să-i vadă Chantal, spuse ea mângâindu-l pe cap pe unul dintre ei. Nici măcar nu-i cunoaște, s-au născut după plecarea ei. Chantal iubea enorm copiii. Vila noastră era plină de copii. Soțul ei era cam nesuferit, n-ar trebui să vorbesc așa despre fratele meu, dar s-a recăsătorit și nu mai trece pe la noi.

Adăugă râzând:

— Sincer, între Chantal și soțul ei, întotdeauna am preferat-o pe ea!

Făcu un pas înapoi și îl privi pe Jean-Marc cu o privire admirativă, dar și provocatoare:

— Da, până la urmă, a știut să-și aleagă un bărbat pe potrivă! Vreau să vă spun că sunteți bine venit la noi. V-aș fi recunoscătoare dacă ne-ați vizita și ne-ați reda-o astfel pe scumpa noastră Chantal. Casa noastră e deschisă pentru voi când doriți. Oricând.

— Mulțumesc.

— Sunteți înalt, o, ce-mi plac bărbații înalți! Fratele meu e mai scund decât Chantal. Aveam impresia că e mama lui. Îi spunea „șoricel”, vă dați seama, ce mai alint! Îmi imaginam (cumnata izbucni în râs) că îl ținea în brațe și-l legăna șoptindu-i „șoricel, șoricel!”

Schiță câțiva pași de dans, cu brațele întinse ca și cum ar fi ținut un prunc, și repetă: „Șoricel, șoricel!” Continuă o vreme, așteptând să i se răspundă cu un râs amuzat. Ca să-i facă pe plac, Jean-Marc surâse fals, imaginând-o pe Chantal cu un bărbat pe care-l alinta „șoricel”. Cumnata vorbea întruna, iar el nu putea scăpa de imaginea care-l oripila: Chantal spunându-i unui bărbat (mai scund decât ea) „șoricel”.

Din camera vecină se auziră zgomote. Copiii, își dădu seama Jean-Marc, nu mai erau lângă ei; iată strategia perfidă a invadatorilor: sub masca inocenței, au izbutit să se strecoare în camera lui Chantal, mai întâi silențioși

ca o armată secretă, apoi, după ce au închis discret ușa în urma lor, dezlănțuiți ca niște vandali.

Jean-Marc era îngrijorat, dar cumnata îl liniști:

— Nu fac nimic. Sunt copii, ce vreți? Se joacă.

— Tocmai, răspunse Jean-Marc, văd că se joacă, și se îndreptă spre camera zgomotoasă. Cumnata i-o luă înainte. Deschise ușa: copiii transformaseră fotoliul pivotant în manej; unul se lungise pe burtă pe fotoliu și se învârtea sub privirile celorlalți doi, care-l încurajau cu chiote sălbatice.

— Se joacă, v-am spus, repetă cumnata închizând ușa. Apoi, făcându-i cu ochiul, complice: Sunt copii, ce vreți? Păcat că Chantal nu-i acasă. Aș vrea atât de mult să-i vadă.

Zgomotul din camera vecină s-a transformat în vacarm și Jean-Marc nu mai are chef să-i potolească pe copii. Și-o imaginează pe Chantal, în mijlocul haosului familial, legănând în brațe un omuleț și spunându-i „șoricel”. La această imagine se mai adaugă una: Chantal păzind cu gelozie scrisorile unui admirator necunoscut, pentru a nu înăbuși în fașă o posibilă aventură. Această Chantal nu seamănă cu Chantal; această Chantal nu e aceea pe care o iubește el; este un simulacru. Îl cuprinde o stranie pornire distructivă, iar

haosul pe care-l fac copiii îl bucură. Ar vrea să-i vadă demolând casa, tot acest mic univers pe care-l iubea și care a devenit un simulacru.

— Frate-meu, continua cumnata, era prea pirpiriu pentru ea, mă înțelegeți, pirpiriu... (râde) ... în toate sensurile cuvântului. Mă înțelegeți, nu-i așa? (Râde iarăși.) De altfel, aş putea să vă dau un sfat?

— Dacă doriți.

— Un sfat foarte intim!

Apropiindu-și gura, îi șopti ceva lui Jean-Marc la ureche, dar i-o atinse cu buzele, iar acesta nu mai auzi nimic.

Femeia se depărtă și râse:

— Ei, ce zici?

Jean-Marc nu pricepuse nimic, dar râse și el.

— Vezi, ți-a plăcut! spuse cumnata adăugând: Pot să-ți povestesc o mulțime de chestii dintr-astea. Știi, noi două nu aveam secrete. Dacă ai probleme cu ea, spune-mi, pot să-ți dau sfaturi excelente! (Râde:) Știu cum poate fi îmblânzită!

Jean-Marc se gândește: întotdeauna Chantal i-a vorbit cu ostilitate despre cumnată și ai ei. Cum e posibil să i se răspundă cu o atât de sinceră simpatie? Și ce înseamnă, exact, că Chantal i-a detestat? Cum poți să detești

ceva și totodată să te adaptezi atât de ușor la ceea ce detești?

În camera vecină, copiii își făceau de cap, iar cumnata, cu un gest în direcția lor, îi spusese surâzând:

— Văd că nu te deranjează! Semenii cu mine. Știi, nu sunt o femeie pedantă, îmi place-n jurul meu mișcare, foială, veselie, pe scurt, îmi place viața!

Pe fundalul de țipete, Jean-Marc își urma gândul: ușurința cu care Chantal se adapta la ceea ce detestă e chiar atât de admirabilă? Chiar este o izbândă să ai două fețe? Îl bucurase ideea că, printre colegii ei din publicitate, Chantal era un intrus, un spion, un inamic mascat, un terorist potențial. Ei bine, nu era un terorist! Ci mai curând, folosind aceeași terminologie politică, un colaboraționist. Unul care slujește o putere odioasă fără a se identifica totuși cu ea, care lucrează pentru ea, dar fără să i se alăture, și care într-o zi, la judecată, va invoca în apărarea sa faptul că avea două fețe.

35

Chantal se opri în prag, uluită, și rămase așa aproape un minut, pentru că nici

Jean-Marc, nici cumnata n-o observau. Auzea vocea stridentă pe care n-o mai auzise de mult:

— Semenii cu mine. Știi, nu sunt o femeie pedantă, îmi place-n jurul meu mișcare, foială, veselie, pe scurt, îmi place viața!

În sfârșit, privirea cumnatei o descoperi:

— Chantal, strigă ea, ce surpriză, nu-i așa?

Și se repezi s-o sărute. Chantal îi simți în colțul gurii buzele umede.

Momentul de stinghereală produs de apariția ei se risipi îndată, când în cameră năvăli o fetiță.

— E micuța noastră Corinne, preciză cumnata. Apoi, către copil: Spune-i bună ziua mătușii!

Fetița însă, fără s-o bage în seamă pe Chantal, anunță că vrea pipi. Fără vreo ezitare, parcă știa deja apartamentul pe de rost, cumnata se îndreptă cu fetița spre coridor și dispăru în sala de baie.

— Dumnezeule! murmură Chantal, profitând de absența cumnatei. Cum naiba ne-a găsit?

Jean-Marc ridică din umeri. Nu-și puteau spune mare lucru — cumnata lăsase larg deschise toate ușile. Auziră urina șiroind în WC, amestecată cu vocea cumnatei care le dădea informații despre familie și o muștra din când în când pe mica pișorcoasă.

Chantal își aminti: într-o zi, în timpul unui concediu la vilă, intrase în WC; deodată, cineva apăsă pe clanță. Chantal nu suporta să stea la discuții prin ușa WC-ului, așa că nu răspunse. Din celălalt capăt al casei, cineva încercă să-l calmeze pe zorit: „Vezi că e Chantal înăuntru!” În ciuda informației, acesta mai zgâlțâi clanța de câteva ori, vrând parcă să protesteze contra mutismului cu care era tratat.

Zgomotul urinei fu urmat de cel al apei trase, dar Chantal rămâne cu gândul la vila imensă din beton în care toate sunetele se propagau fără să poți ghici de unde provin. Era obișnuită să audă suspinele coitale ale cumnatei (sonoritatea lor inutilă se voia o provocare, nu atât sexuală, cât morală: era un refuz demonstrativ al oricărui secret); într-o zi, a auzit din nou gemetele amoroase, însă abia după un timp a înțeles că o bunică astmatică, la celălalt capăt al hardughiei sonore, respira horcăind.

Cumnata reveni în cameră.

— Hai, șterge-o! îi spuse ea fetiței, care fugi în camera vecină, la ceilalți copii.

Apoi i se adresă lui Jean-Marc:

— Nu-i reproșez lui Chantal că l-a părăsit pe frate-meu. Poate că trebuia s-o facă mai devreme. Dar îi reproșez că ne-a uitat pe noi.

Și întorcându-se spre Chantal:

— Totuși, Chantal, suntem o parte însemnată din viața ta! Nu poți să te lepezi de noi, să ne ștergi cu buretele, și nici nu poți să-ți schimbi trecutul! Trecutul e cel care este. Ai fost fericită cu noi, nu poți nega. Am venit să-i spun noului tău prieten că sunteți bine veniți în casa noastră, amândoi!

Chantal o auzea vorbind și se gândea că trăise prea mult cu această familie fără să-și manifeste diferența, că pe bună dreptate (sau aproape) cumnata se simțea vexată că după divorț rupsesse orice legătură cu ei. De ce făcuse atâtea compromisuri, de ce înghițise totul în toți anii aceia? Nici ea nu știa cum să numească atitudinea ei de atunci. Docilitate? Ipocrizie? Indiferență? Disciplină?

Când trăia fiul ei, Chantal era dispusă să accepte viața aceea în colectivitate, sub o continuă supraveghere, cu murdăria ei colectivă, cu nudismul cvasiobligatoriu în jurul piscinei, cu promiscuitatea ei inocentă care-i îngăduia să știe, după urme discrete și totuși grăitoare, cine folosisse closetul înaintea ei. Îi plăcea viața aceea? Nici vorbă, simțea numai dezgust, dar era un dezgust benign, tăcut, necombativ, resemnat, aproape împăcat, puțin zeflemitor, nicidecum revoltat. Dacă copilul n-ar fi murit, ar fi trăit așa tot restul vieții.

În camera lui Chantal, vacarmul spori. Cumnata strigă „Liniște!”, dar glasul ei, mai

mult amuzat decât supărat, nu părea că vrea să potolească urletele, ci mai curând să se alăture distracției.

Chantal își pierde răbdarea și intră în cameră. Copiii se cațără pe fotolii, însă Chantal nu-i vede; înmărmurită, privește șifonierul; ușa e larg deschisă; pe jos, chiloții ei, sutienele ei, vraște — iar printre ele scrisorile. Abia după aceea observă că fetița mai mare și-a făcut turban dintr-un sutien, iar cupa unui sân stă pe capul ei ca un chipiu de cazac.

— Ia uitați-vă la ea! râde cumnata și îl bate pe umăr, amical, pe Jean-Marc. Uitați-vă, uitați-vă! Avem un bal mascat!

Chantal privește scrisorile azvârlite pe jos. Sângele i se urcă la cap. N-a trecut nici o oră de când a fost tratată ca o cârpă, în cabinetul grafologilor, iar ea, trădată de reacția trupului, n-a fost în stare să-i înfrunte. Acum, s-a săturat să se mai simtă vinovată: scrisorile nu mai sunt pentru ea un secret ridicol de care-ar trebui să-i fie rușine; acum, ele simbolizează fățarnicia lui Jean-Marc, perfidia, trădarea lui.

Cumnata remarcă reacția glacială a lui Chantal. Fără a înceta să vorbească și să râdă, se apleacă spre copil, îi ia de pe cap sutienul și începe să adune de pe jos lenjeria.

— Nu, nu, te rog, lasă, îi spune Chantal pe un ton sec.

— Cum dorești, cum dorești, voiam doar să...

— Da, știu, spune Chantal privind-o cum vine să se sprijine de umărul lui Jean-Marc; Chantal are senzația că cei doi se potrivesc, că formează un cuplu perfect, un cuplu de gardieni, de iscoade. Nu. N-are nici un chef să închidă șifonierul. Îl lasă deschis, dovadă a jafului. Își spune, mai întâi, în gând: apartamentul ăsta este al meu, și am o mare dorință: să fiu singură, absolut singură, în casa mea. Apoi o spune cu voce tare:

— Apartamentul ăsta este al meu și nimeni n-are dreptul să-mi deschidă șifonierele și să cotoacă în lucrurile mele intime. Nimeni. Am spus: nimeni.

Ultima frază e mai mult pentru Jean-Marc decât pentru cumnată. Dar ca să nu se trădeze în fața intrusei, i se adresează imediat numai ei:

— Te rog să pleci.

— N-a cotoacăit nimeni prin lucrurile tale intime, spune cumnata, în defensivă.

În loc de răspuns, Chantal arată cu capul spre dulapul deschis, spre lenjeria și scrisorile împrăștiate pe jos.

— Dumnezeu, dar sunt copii, s-au jucat! spune cumnata în timp ce copiii, parcă simțind furia din aer, păstrează o tăcere diplomatică.

— Te rog! repetă Chantal și îi arată ușa.

Unul dintre copii are în mână un măr luat dintr-un coș de pe masă.

— Pune mărul la loc, îi spune Chantal.

— Nu-mi vine să cred! strigă cumnata.

— Pune mărul la loc. Ți l-a dat cineva?

— Îi interzice unui copil să ia un măr! Nu pot să cred!

Copilul pune mărul în coș, cumnata îl ia de mână, ceilalți doi li se alătură și ies cu toții pe ușă.

36

Chantal rămâne cu Jean-Marc și nu vede nici o diferență între el și cei care abia au plecat.

— Aproape uitasem, spune ea, dar am cumpărat apartamentul ăsta ca să fiu în sfârșit liberă, ca să nu mai fiu spionată, ca să-mi pot pune lucrurile unde vreau și să fiu sigură că rămân acolo unde le-am pus.

— Ți-am spus de-atâtea ori că locul meu nu e alături de tine, ci lângă boschetarul acela. La periferia societății. Pe când tu ți-ai ales un loc în centru.

— Iar tu ai ales o periferie de lux, și care în plus nu te costă nimic.

— Sunt gata să renunț oricând la periferia mea de lux. Tu însă nu vei renunța niciodată la reduta de conformism în care te-ai închis cu fețele tale multiple.

37

Cu un minut înainte, Jean-Marc voia să lămurească situația, să-și mărturisească mistificarea, dar după aceste patru replici orice dialog a devenit imposibil. Nu mai are nimic de spus: într-adevăr, apartamentul este al ei; apoi, Chantal i-a spus că se complăce într-o boemă de lux care nu-l costă nimic, ceea ce iarăși este adevărat: Jean-Marc câștigă de cinci ori mai puțin decât ea, iar toată relația lor s-a bazat pe acordul tacit că nu vor discuta niciodată despre asta.

Erau amândoi în picioare, față-n față, de o parte și de alta a mesei. Chantal scoase din poșetă un plic, îl desfăcu și despătură scrisoarea: ultima lui scrisoare, scrisă cu doar un ceas în urmă. Chantal nu se ascunse deloc, ba chiar făcu totul cu ostentație. Citi în fața lui, fără să clipească, scrisoarea pe care ar fi trebuit s-o țină secretă. Apoi o puse în poșetă, îi aruncă lui Jean-Marc o privire scurtă, aproape indiferentă și, fără o vorbă, se duse în camera ei.

El se gândește din nou la vorbele ei: „Ni-
meni nu are dreptul să-mi deschidă dulapu-
rile și să cotrobăie în lucrurile mele intime.”
Vasăzică a înțeles, Dumnezeu știe cum, că el
știa de scrisori și de ascunzătoarea lor. Vrea
să-i arate că știe totul și că-i este totuna. Că
este hotărâtă să trăiască așa cum crede ea,
și fără să-i pese de el. Că, de acum, e gata
să-și citească în fața lui scrisorile de dragos-
te. Această indiferență proclamă de pe-acum
absența lui Jean-Marc. Jean-Marc nu mai este
prezent, pentru ea. L-a scos deja din lumea ei.

Chantal rămase mult timp în camera ei.
Jean-Marc auzea huruitul furios al aspirato-
rului care făcea ordine în talmeș-balmeșul
lăsat de intruși. Apoi Chantal intră în bucătă-
rie. Peste zece minute, îl chemă. Se așezară
la masă pentru o gustare rece. Pentru întâia
oară în viața lor comună, nu rostiră nici un
cuvânt. Mestecau repede, fără să simtă nici
un gust. Apoi Chantal se retrase din nou în
camera ei. Neștiind ce să facă (incapabil să
facă ceva), Jean-Marc își puse pijamaua și se
culcă în patul lor uriaș, patul în care, de obi-
cei, dormeau împreună. În seara asta însă,
Chantal nu ieșea din camera ei. Timpul tre-
cea, iar el era incapabil să doarmă. Până la
urmă, se ridică și lipi urechea de ușă. Auzi o
respirație regulată. Acest somn liniștit, ușurin-
ța cu care ea adormise îl torturau. Rămase

astfel îndelung, cu urechea lipită de uşă; cel puţin, îşi spuse, era mult mai puţin vulnerabilă decât crezuse el. Şi, probabil, se înşelase când o crezuse pe ea cea slabă, şi când se crezuse, el, cel puternic.

Într-adevăr, cine era mai puternic? Când erau amândoi pe pământul iubirii, poate că era el, într-adevăr. Acum însă, după ce pământul iubirii le-a fugit de sub picioare, ea este cea puternică, şi el e cel slab.

38

În patul ei strâmt, Chantal nu dormea atât de bine pe cât credea el; era un somn întrerupt iar şi iar, bântuit de vise neplăcute şi dezlânate, absurde, meschine şi penibil erotice. De fiecare dată când se trezeşte după soiul acesta de vise, i se face ruşine. Iată, îşi spune ea, unul dintre secretele vieţii de femeie, ale oricărei femei — această promiscuitate nocturnă care aruncă umbra îndoielii peste orice jurământ de fidelitate, orice castitate, orice candoare. În veacul nostru se trece uşor peste ele, dar Chantal se gândeşte la prinţesa de Cleves, la pura Virginie a lui Bernardin de Saint-Pierre, la Sfânta Tereza din Avila, sau la Maica Tereza din zilele noastre,

care, asudată, colindă lumea pentru faptele ei caritabile, și le imaginează ieșind din nopțile lor ca dintr-o cloacă de vicii abjecte, ambigue, imbecile, spre a redeveni, ziua, virginală și virtuoză. Așa i-a trecut noaptea: s-a trezit de câteva ori, de fiecare dată după orgii bizare cu bărbați pe care nu-i cunoștea și care-o dezgustau.

Ca să nu recadă în acele plăceri impure, se trezi cu noaptea în cap, se îmbracă și, într-o valijă, pune obiectele necesare pentru o scurtă călătorie. Terminându-și pregătirile, îl văzu pe Jean-Marc, în pijama, la ușa camerei ei.

— Unde pleci? o întreabă el.

— La Londra.

— Cum la Londra? Pentru ce Londra?

Chantal îi răspunse calm:

— Știi bine pentru ce.

Jean-Marc roși.

Ea repetă:

— Știi foarte bine, nu-i așa?

Și îi privi obrazul. Ce triumf pentru ea să vadă că, de data asta, cel care s-a făcut stacojiu era el!

Cu obrazii arzând, el spuse:

— Nu, nu știu pentru ce Londra.

Chantal savura plăcerea de a-l vedea roșind.

— Avem un colocviu la Londra, zise ea. Am aflat ieri seară. Vezi bine, nu am avut prilejul și nici chef să-ți vorbesc despre asta.

Era sigură că el nu putea s-o creadă, și se bucura că minciuna ei era atât de evidentă, de nerușinată, de sfruntată, atât de agresivă.

— Am chemat un taxi. Cobor, o să apară dintr-o clipă în alta.

Îi surâse cum îi surâzi cuiva în semn de rămas-bun sau de adio. În ultimul moment, ca și cum n-ar fi vrut, cu un gest care parcă-i scăpase, îi atinse cu mâna dreaptă obrazul; fu un gest rapid, preț de o secundă sau două, apoi îi întoarse spatele și ieși.

39

Jean-Marc îi simte mâna pe obraz, mai exact trei degete ce-i lasă o senzație de răceală, ca atingerea unei broaște. Mângâierile ei erau întotdeauna încete, domoale, parcă voiau să prelungească timpul. Acum, cele trei degete ce-i ating în fugă obrazul nu sunt o mângâiere, ci o aducere-aminte. La fel cum o persoană înghițită de furtună, luată de un val mai are un singur gest rapid ca să spună: „Am fost, totuși, aici! Am trecut pe aici! Să nu mă uiți, orice va fi să se întâmple!”

Jean-Marc se îmbracă mașinal și se gândește la ce și-au spus despre Londra. „Pentru ce Londra?” întrebese el, iar Chantal i-a

răspuns: „Știi bine pentru ce Londra.” Era o aluzie clară la plecarea anunțată în ultima scrisoare. Acest „știi bine” voia să spună: cunoști scrisoarea. Dar această scrisoare, pe care abia o luase de la cutie, putea fi cunoscută doar de autorul ei și de ea. Cu alte cuvinte, Chantal i-a smuls masca bietului Cyrano și a ținut să-i spună: chiar tu m-ai invitat la Londra, uite, îți dau ascultare.

Dar dacă a ghicit (Dumnezeule, cum a putut ghici?) că el era autorul scrisorilor, de ce o ia așa în tragic? De ce este atât de crudă? Dacă a ghicit totul, de ce n-a ghicit și motivele acestei mistificări? Îl suspectează de ceva? Dincolo de toate aceste întrebări, Jean-Marc are o singură certitudine: nu înțelege ce-i în mintea ei. Nici ea, de altfel, n-a înțeles nimic. Gândurile lor au pornit în direcții opuse și senzația lui Jean-Marc este că nu se vor mai întâlni niciodată.

Jean-Marc suferă, dar nu dorește să-și aline durerea, din contră, vrea să răsucească cuțitul în rană și s-o expună în văzul tuturor, ca pe o nedreptate. Nu are răbdare să aștepte întoarcerea lui Chantal ca să-i explice neînțelegerea. În sinea lui, știe că asta ar fi singura decizie rațională, însă durerea nu ascultă de rațiune, ea își are propria rațiune, care nu este rațională. Iar rațiunea lui irațională vrea ca, la întoarcere, Chantal să găseas-

că apartamentul gol, fără el, ca să rămână, cum a declarat, singură și fără iscoade. Jean-Marc pune în buzunar câteva bancnote, toți banii pe care îi are, apoi ezită o clipă dacă să ia sau nu cheile. Până la urmă, le lasă pe măsuta de la intrare. Văzându-le, Chantal va înțelege că a plecat definitiv. Câteva haine și cămăși în dulap, câteva cărți în bibliotecă — e tot ce va mai rămâne aici ca amintire a trecerii lui.

Iese fără să știe ce va face. Important e să plece din casa care nu mai este al lui. S-o părăsească înainte de a hotărî unde pleacă. Doar când va fi în stradă se va gândi la un plan.

Dar o dată ajuns în fața imobilului, Jean-Marc are senzația stranie că este în afara realității. Trebuie să se oprească în mijlocul trotuarului ca să poată gândi. Unde să plece? În minte îi vin idei contradictorii: să plece la țară, în Périgord, unde trăiește o parte din familia lui și unde e primit întotdeauna cu plăcere; să găsească un hotel ordinar, ieftin, în Paris. În timp ce se gândește, un taxi oprește la stop. Jean-Marc îi face semn.

40

În stradă, evident, n-o aștepta nici un taxi și Chantal nu avea nici o idee unde să meargă. Hotărârea ei a fost absolut spontană,

provocată de tulburarea pe care nu și-o putea stăpâni. În clipa asta, își dorește un singur lucru: să nu-l mai vadă, cel puțin o zi și o noapte. S-a gândit să ia o cameră de hotel chiar aici, la Paris, dar imediat ideea i s-a părut prostească: și ce să facă toată ziua? Să umble pe străzi și să le respire duhoarea? Să se închidă în cameră? Și ce să facă, în cameră? Apoi se gândește să ia mașina și să meargă la țară, la întâmplare, să găsească un loc liniștit unde să rămână o zi sau două. Dar unde?

Fără să știe bine cum, Chantal se pomeni lângă o stație de autobuz. Îi veni poftă să urce în primul autobuz și să se lase dusă până la capătul liniei. Un autobuz opri și Chantal citi uimită inscripția care, printre stațiile de pe traseu, menționa și Gara de Nord. De acolo pleacă trenurile spre Londra.

Chantal are senzația că totul e o conspirație de coincidențe și vrea să se convingă că o zână bună i-a venit în ajutor. Când i-a spus lui Jean-Marc că pleacă la Londra, a făcut-o doar cu un gând: să-i dea de înțeles că-l demascase. Acum, îi vine o idee: poate că el a luat în serios povestea cu Londra; poate că o va căuta la gară. Urmează altă idee, mai discretă, abia auzită, ca un ciripit de vrăbiuță: dacă Jean-Marc va fi la gară, această neînțelegere bizară va lua sfârșit. Gândul acesta vine ca o mângâiere, dar una prea scurtă pen-

tru că, imediat, Chantal se revoltă din nou contra lui și refuză orice înduioșare.

Totuși, unde să meargă, ce să facă? În fond, ce-ar fi să plece cu adevărat la Londra? Să lase minciuna să devină realitate! Își amintește că încă mai păstrează, în agendă, adresa lui Britannicus. Britannicus: ce vârstă ar putea să aibă acum? Chantal știe că șansele de a-l întâlni sunt nule. Ei și? Cu-atât mai bine! Va merge la Londra, se va plimba, va lua o cameră la un hotel, iar mâine va fi înapoi la Paris.

Apoi, ideea îi displace: plecând de acasă, credea că își va regăsi independența; în realitate, se lasă manipulată de o forță necunoscută și necontrolată. Hotărârea asta de a pleca la Londra, inspirată de niște întâmplări absurde, este o nebunie. De ce ar crede că-i sunt favorabile, aceste coincidențe? De ce ar crede într-o zână bună? Poate că zâna e malefică și uneltește ca s-o piardă! Chantal își spune: când autobuzul va opri în stația pentru Gara de Nord, nu se va clinti din locul ei; o să-și continue drumul.

În stație însă, își dă seama, surprinsă, că totuși coboară. Și, ca sorbită de un vârtej, se îndreaptă spre clădirea gării.

În holul imens, vede scara de marmură ce urcă spre sala de așteptare pentru pasagerii cu destinația Londra. Vrea să privească

mersul trenurilor, dar, până s-o facă, își aude numele, într-un cor de râsete. Se oprește și își vede colegii adunați lângă scară. Când înțeleg că Chantal i-a reperat, râsul lor devine și mai zgomotos. Sunt ca niște liceeni fericiți că le-a reușit o glumă bună, o lovitură de teatru perfectă.

— Acum știm ce trebuie să facem ca să vii cu noi! Dacă ai fi știut că suntem aici, ai fi născocit, ca întotdeauna, o scuză! Individualistă incurabilă ce ești!

Și izbucnesc iarăși în râs.

Chantal știa că Leroy programase un colocviu la Londra, dar abia peste trei săptămâni. Cum se face că erau aici, astăzi? Din nou, are sentimentul straniu că nimic din ceea ce se petrece nu e adevărat, nu poate fi adevărat. Iar această uimire este urmată imediat de alta: indiferent ce-ar vrea ea să creadă, se simte sincer fericită regăsindu-și colegii, le este recunoscătoare pentru această surpriză.

Urcând scara, o colegă tânără o ia de braț și Chantal își spune că Jean-Marc nu făcea decât s-o țină departe de viața ce i s-ar fi potrivit. Parcă-l aude: „Ai preferat un loc în centru.” Și: „Te-ai închis într-o redută de conformism.” Acum, Chantal îi răspunde: „Da. Și n-o să mă oprești tu să rămân în ea!”

Prin mulțimea de călători, tânăra colegă o conduce, la braț, spre punctul de control aflat

în fața altei scări ce duce la peron. Cuprinsă de un soi de beție, Chantal își continuă cearța mută cu Jean-Marc și îi aruncă: „Care judecător a hotărât, mă rog, că nonconformismul e bun, iar conformismul e rău? Să te conformezi nu înseamnă să te apropii de semeni? Conformismul nu e oare marele loc de întâlnire spre care se îndreaptă toți, și unde viața e mai bogată, mai intensă?”

De sus, de pe scară, vede trenul pentru Londra, modern și elegant. Își mai spune: „Nu știu dacă a te naște pe lume este o șansă ori o neșansă; dar și într-un caz, și în altul, cel mai bun mod de a-ți trăi viața e să te lași purtat, ca mine în acest moment, de o mulțime veselă și gălăgioasă ce merge înainte.”

41

Urcând în taxi, Jean-Marc a spus: „La Gara de Nord!” Acela a fost momentul adevărului: a înțeles că poate să părăsească apartamentul, poate să arunce cheile în Sena, poate să doarmă în stradă, dar nu are forța să plece de lângă ea. Așa că merge s-o caute la gară: e un gest disperat, dar trenul de Londra e singurul indiciu, singurul pe care i l-a lăsat și nu-și poate permite să-l ignore, oricât de infimă ar fi probabilitatea să aibă succes.

Când ajunse la gară, trenul era tras la peron. Urcă val-vârtej scara și cumpără un bilet; cei mai mulți pasageri erau deja în tren; fu ultimul care coborî pe peronul supravegheat cu strictete; de-a lungul trenului patru-lau polițiști cu câini-lupi dresați să descopere explozibili; Jean-Marc urcă în vagonul lui, plin de japonezi cu aparate foto atârinate de gât; își găsi locul și se așează.

În acel moment, absurditatea comportamentului său îi sare în ochi. Se află într-un tren în care e puțin probabil să fie cea pe care o caută. Peste trei ore va fi la Londra fără să știe ce caută acolo; abia dacă are cu ce să-și cumpere bilet de întoarcere. Derutat, se ridică și coborî pe peron cu voga dorință de a se întoarce acasă. Dar cum să intre fără chei? Le lăsase pe măsuta de la intrare. Redevenind lucid, știe acum că gestul lui era doar un teatru prost și sentimental jucat pentru el însuși: portăreasa are un rând de chei și, firește, i le va da. Nehotărât, privi spre capătul peronului și văzu că toate ieșirile erau închise. Opri un polițist și-l întrebă cum poate ieși; nu mai era posibil, îi explică acesta; din rațiuni de securitate, cine a intrat în tren nu mai poate ieși; toți pasagerii rămân în tren, zălog viu că nu au plasat o bombă la bord; există teroriști islamisti, există teroriști irlandezi; și toți visează un masacru în tunelul submarin.

Urcă iar în tren, o femeie controlor îi surâse, tot personalul surâse, iar el se gândi: cu aceste surâsuri repetate și amplificate este lansată în tunelul morții racheta în care inamicii plictisului, turiști americani, germani, spanioli, coreeni, sunt dispuși să-și riște viața pentru marea lor cauză. Jean-Marc se așează, apoi, când trenul se puse în mișcare, își părăsi locul și porni în căutarea lui Chantal.

Intră într-un vagon de clasa întâi. De o parte a culoarului de trecere erau fotolii de un loc, de cealaltă parte, fotolii de două locuri; în mijlocul vagonului, fotoliile erau dispuse față-n față, iar pasagerii discutau cu însuflețire. Chantal era printre ei. O vedea din spate: îi recunoscuse, după cocul de modă veche, forma grațioasă și aproape bizară a capului. Așezată lângă fereastră, participa la discuția aprinsă cu vecinii care, neîndoielnic, erau colegii ei de agenție. Așadar nu mințise. Oricât de incredibil părea, nu mințise, era evident.

Jean-Marc rămânea nemișcat; auzea mai multe râsete printre care și râsul lui Chantal. Era veselă. Da, era veselă, iar asta îl mângâia. Îi privea gesturile, de o vioiciune pe care nu i-o cunoscuse. Nu-i auzea vorbele, dar îi vedea mâna care tăia energic aerul: o mână pe care-i fu imposibil s-o recunoască; era mâna unei străine; Jean-Marc nu avea sentimentul

că Chantal îl trăda, nu, era altceva: i se părea că încetase să mai existe pentru el, că plecase într-o altă lume, într-o altă viață, în care, dacă ar întâlni-o, nu ar mai recunoaște-o.

42

Pe un ton bățăios, Chantal întreabă:

— Dar cum a putut un troțkist să devină credincios? Unde e logica?

— Dragă prietenă, cunoști faimoasa formulă a lui Marx: să schimbăm lumea...

— Da, sigur.

Chantal e așezată lângă fereastră; în fața ei stă cea mai vârstnică dintre colegele de agenție, doamna distinsă cu degetele pline de inele, iar lângă ea Leroy, care continuă:

— Ei bine, secolul nostru ne-a făcut să înțelegem un lucru capital: omul nu e capabil să schimbe lumea și nu o va schimba nicio dată. Este concluzia fundamentală a experienței mele de revoluționar. Concluzie pe care, de altfel, au acceptat-o cu toții, tacit. Dar mai există o concluzie, care merge și mai departe. Este o concluzie teologică și ea proclamă: omul nu are dreptul să schimbe ceea ce a creat Dumnezeu. Această interdicție trebuie respectată până la capăt.

Chantal îl privește cu delectare: Leroy nu vorbește ca un moralist, ci ca un provocator. Asta îi place la el: tonul tăios al unui om care transformă tot ce face în provocare, în buna tradiție a revoluționarilor sau avangardiștilor; nu uită niciodată să-l „epateze pe burjui”, chiar dacă debitează truisme. De altfel, adevărurile cele mai provocatoare („la zid cu burjuii!”) nu devin oare cele mai convenționale atunci când ajung la putere? Convenția poate, oricând, să devină provocare, și provocarea convenție. Contează voința de a merge până la capăt în orice atitudine. Chantal și-l imaginează pe Leroy la întrunirile furtunoase din timpul revoltei studentești din mai 1968, rostind, în felul lui inteligent, logic și sec, formule ce spulberau orice rezistență a bunului-simț: burghezia nu are dreptul să trăiască; arta pe care clasa muncitoare n-o înțelege trebuie să dispară; știința care servește interesele burgheziei este nulă; cei care o predau în universități trebuie gonți; nu există libertate pentru dușmanii libertății. Cu cât fraza pe care o profera era mai absurdă, cu atât era mai mândru, căci numai o minte sclipitoare este capabilă să insuflă un sens ideilor absurde.

Chantal răspunde:

— De acord, și eu cred că orice schimbare e nefastă. Atunci, ar fi de datoria noastră să

apărăm lumea împotriva schimbărilor. Din păcate, lumea nu poate opri cursa demență a schimbărilor...

— ... în care omul nu e totuși decât un simplu instrument, o întrerupe Leroy. Inventarea unei locomotive conține în germene proiectul unui avion care, ineluctabil, duce la o rachetă cosmică. Această logică rezidă în lucrurile înseși, altfel spus, face parte din proiectul divin. Poți schimba total omenirea cu alta nouă, evoluția care duce de la bicicletă la rachetă rămâne aceeași. Omul nu este autorul acestei evoluții, ci doar un executant. Și încă unul jalnic, pentru că nu cunoaște sensul lucrării pe care o execută. Sensul ei nu ne aparține, sensul îi aparține doar lui Dumnezeu, iar noi suntem aici doar ca să-i dăm ascultare, pentru ca El să poată face ce vrea.

Chantal închide ochii: duiosul cuvânt „promiscuitate” îi vine în minte, i-o umple; rostește abia auzit, pentru sine: „promiscuitate a ideilor”. Cum pot niște atitudini atât de contradictorii să se succedă în aceeași minte, ca două amante în același pat? Înainte, această promiscuitate aproape o indigna, acum însă o încântă, pentru că știe un lucru: contradicția dintre ce spunea Leroy odinioară și ceea ce proclamă acum nu are nici o importanță. Pentru că nici o idee nu prețuiește mai mult decât alta. Pentru că toate afirma-

țiile și luările de poziție au aceeași valoare, se pot lipi una de alta, se pot încăleca, încrucișa, se pot mângâia, pipăi, giugiuli, pot copula.

O voce slabă și ușor tremurată se aude în fața lui Chantal:

— Dar atunci, de ce mai suntem pe lume? Pentru ce trăim?

E vocea doamnei distinse de lângă Leroy (pe care-l adoră). Chantal își imaginează că Leroy e acum cu două femei între care va trebui să aleagă: o doamnă romantică și una cinică; aude vocea slabă și rugătoare ce nu vrea să renunțe la convingerile ei nobile, dar care (în imaginația lui Chantal) le apără cu dorința secretă de a le vedea călcate în picioare de diabolicul ei erou care, acum, se întoarce spre ea:

— Pentru ce trăim? Pentru a-i furniza lui Dumnezeu carne umană. Biblia, scumpă doamnă, nu ne cere să căutăm sensul vieții. Ne cere să procreăm. Iubiți-vă și procreați. Aș vrea să înțelegeți bine: sensul acestui „iubiți-vă” este determinat de „procreați”. „Iubiți-vă” nu înseamnă deloc iubirea caritabilă, milostivă, spirituală sau pasională, înseamnă, pur și simplu: „Faceți dragoste!”, „Copulați!” ... (Își îndulcește glasul și se apleacă spre ea:) ... „Regulați-vă!” (Doamna îl privește în ochi, supusă, ca un discipol devotat.) Este singurul sens al vieții umane. Restul sunt fleacuri.

Judecata lui Leroy e tăioasă ca un brici, și Chantal este de acord: iubirea ca exaltare a doi indivizi, iubirea ca fidelitate, ca atașament pasionat pentru o singură persoană, așa ceva nu există. Iar dacă există, e doar ca autoflagelare, ca orbire voluntară, ca fugă într-o mânăstire. Iubirea, chiar dacă există, nu trebuie să existe, își spune ea, iar acest gând n-o întristează, din contră, simte o fericire ce i se răspândește în trup. Se gândește la metafora trandafirului ce trece din bărbat în bărbat și își spune că a trăit într-o temniță a iubirii, dar că acum e pregătită să accepte mitul trandafirului, să fie una cu parfumul lui îmbătător. Aici, își amintește de Jean-Marc. O fi rămas acasă? O fi plecat? Se întreabă fără nici o emoție: la fel cum te întrebi dacă plouă la Roma sau dacă la New York e soare.

Amintirea lui Jean-Marc, oricât i-ar fi de indiferentă, o face totuși să întoarcă capul. În fundul vagonului, vede un bărbat care se întoarce cu spatele și trece în vagonul vecin. Are senzația că-l recunoaște pe Jean-Marc care încearcă să se ascundă de privirea ei. O fi el, cu adevărat? În loc să caute răspuns, privește pe fereastră: peisajul e din ce în ce mai urât, câmpia tot mai cenușie, ciuruită de tot mai multe construcții din beton, de stâlpi metalici și cabluri electrice. Un difuzor anunță că în secunde următoare trenul va cobo-

rî sub fundul mării. Într-adevăr, Chantal vede o gaură rotundă și neagră în care trenul se va strecura ca un șarpe.

43

— Coborâm, spuse doamna distinsă, iar vocea ei trădă o excitație temătoare.

— În infern, adăugă Chantal, bănuind că Leroy ar fi vrut-o și mai naivă, și mai uimită, și mai temătoare. Se simțea, acum, asistenta lui diabolică. O amuza ideea să i-o vâre în pat pe doamna distinsă și pudică, un pat pe care nu și-l imagina într-un hotel luxos din Londra, ci pe un eșafod, printre flăcări, geme-te, diavoli și fum.

Pe geam nu mai era nimic de văzut, trenul era în tunel, iar ea avea senzația că lasă totul în urmă, pe cumnată, pe Jean-Marc, orice supraveghere, orice spionare, că-și lasă în urmă viața, viața ce se ținea scai de ea, care o apăsa; în minte îi veniră cuvintele: „dispărut fără urmă”, și fu surprinsă că această călătorie spre neant nu era tristă, ci, sub egida trandafirului mitologic, plăcută și veselă.

— Coborâm din ce în ce mai adânc, spuse doamna, anxioasă.

— Acolo unde este adevărul, spuse Chantal.

— Acolo, adăugă Leroy, unde se află răspunsul la întrebarea dumneavoastră: pentru ce trăim? Ce este esențial în viață? (O privi fix pe doamnă:) Esențialul, în viață, este să perpetuăm viața: e nașterea și ceea ce o precede, coitul, și ceea ce precede coitul, seducția, adică săruturile, pletele fluturând în vânt, chi-loții, sutienele bine croite, apoi tot ce ne face apti pentru coit, adică haleala — nu gastro-nomia, un lux pe care nu-l mai prețuiește ni-meni, ci haleala pe care-o cumpără toți —, și, legat de ea, defecația, pentru că știți, scumpă doamnă, frumoasă, adorată doamnă, ce loc ocupă în profesiunea noastră elogiul hâr-tiei igienice și al scutecelor de unică folo-sință. Hârtie igienică, pampersi, detergenți, crăpelniță: iată cercul sacru al omului, pe care noi avem misiunea să-l descoperim, să-l în-țelegem și să-l definim, și chiar mai mult, să-l înfrumusețăm, să-l prefacem în cântec. Gra-ție autorității noastre, hârtia igienică este aproape exclusiv de culoare roz, fapt foar-te semnificativ și la care, scumpă și anxioa-să doamnă, vă recomand să meditați.

— Dar atunci totul e o mizerie, o mizerie, spuse doamna cu un glas ce tremura ca scân-cetul unei femei violate, da, mizerie cosme-tizată! Suntem cosmeticienii mizeriei!

— Exact, spuse Leroy și în acest „exact” Chantal ghici plăcerea sadică pe care i-o pro-voca jelania distinsei doamne.

— Și atunci, unde e măreția vieții? Dacă suntem reduși la coit, la crăpelniță, la hârtia igienică, atunci cine suntem? Și dacă asta e tot ce ne stă în puteri, ce mândrie mai putem găsi în faptul că am fi, cum ni se spune, ființe libere?

Chantal o privea pe doamnă și se gândea că era victima ideală pentru o orgie. Își imaginează că o dezbrăcau, că îi legau trupul uzat și distins și o sileau să repete adevărurile ei naive cu voce tare și plângăcioasă în timp ce toți se exhibau și copulau în fața ei...

Leroy întrerupse fanteziile lui Chantal:

— Libertatea? Trăindu-vă mizeria, puteți alege între a fi fericită sau nefericită. În asta constă libertatea dumneavoastră. Sunteți liberă să vă topiți individualitatea în cazanul mulțimii cu un sentiment de înfrângere, sau dimpotrivă, cu euforie. Noi, scumpă doamnă, am ales euforia.

Chantal simți cum pe față îi înflorește un surâs. Reținu fraza lui Leroy: singura noastră libertate e să alegem între mâhnire și plăcere. Condiția noastră fiind micimea în toate, nu trebuie s-o purtăm ca pe o țară, ci să știm să ne bucurăm de ea. Chantal privea chipul impasibil al lui Leroy, inteligența seducătoare și perversă pe care o iradia. Îl privea cu simpatie, dar fără dorință, și (măturând cu un gest al mâinii reveria dinainte) se gândi

că în Leroy se operase, de mult, un soi de transsubstanțiere: toată energia lui masculină trecuse în forța acelei logici tăioase, în autoritatea cu care-și conducea echipa. Pe urmă se gândi ce va face la coborârea din tren: în timp ce Leroy va continua s-o terorizeze verbal pe doamna care-l adoră, ea se va strecura discret într-o cabină telefonică, apoi va încerca să scape de grup.

44

Japonezii, americanii, spaniolii, rușii, toți cu aparate de fotografiat atârnate de gât, coboară din tren, iar Jean-Marc se silește să n-o piardă din ochi pe Chantal. Marele val uman se subțiază brusc dispărând sub peron pe o scară rulantă. În josul scării, în hol, apar în goană câțiva bărbați cu camere de luat vederi, urmați de o mulțime de curioși care-i blochează drumul. Pasagerii din tren sunt nevoiți să se oprească. Se aud aplauze și strigăte în timp ce un șir de copii coboară pe o scară laterală. Toți poartă pe cap căști de diferite culori, pare o echipă de sportivi, mici motocicliști sau schiori. Pe ei îi filmează cameramanii. Jean-Marc se ridică pe vârfuri încercând s-o zărească, peste capetele

lor, pe Chantal. Până la urmă, o vede. E dincolo de coloana copiilor, într-o cabină telefonică. Are telefonul la ureche, vorbește. Jean-Marc încearcă să-și facă drum către ea. Împinge un cameraman care, furios, îi dă o lovitură de picior. Jean-Marc îl lovește cu cotul și insul e cât pe ce să-și scape aparatul. Un polițist se apropie și îl somează pe Jean-Marc să aștepte sfârșitul filmării. Chantal iese din cabină și atunci, preț de două secunde, privirile lor se întâlnesc. Jean-Marc se repede iar prin mulțime. Polițistul îi răsucesce brațul, atât de dureros, că Jean-Marc se îndoiaie din sale și o pierde din ochi pe Chantal.

Abia după ce ultimul copil a trecut, polițistul slăbește strânsoarea și îi dă drumul. Jean-Marc privește spre cabina telefonică, dar cabina e goală. Lângă el s-a oprit un grup de francezi; îi recunoaște pe colegii lui Chantal.

— Unde e Chantal? o întreabă el pe o tânără.

Ea îi răspunde pe un ton de reproș:

— Dumneavoastră ar trebui să știți! Era atât de veselă! Dar când am coborât din tren, a dispărut.

Altă colegă, mai trupeșă, îl ceartă și ea:

— Ați fost în tren, v-am văzut, i-ați făcut semne. Ați stricat totul.

Îi întrerupe vocea lui Leroy:

— Gata, plecăm!

Tânăra întreabă:

— Și Chantal?

— Știe adresa hotelului.

— Domnul o caută și el, spune doamna distinsă cu degetele pline de inele.

Jean-Marc știe că Leroy îl cunoaște din vedere, după cum și el îl cunoaște pe Leroy. Îi spune:

— Bună ziua.

— Bună ziua, răspunde Leroy cu un surâs. Am văzut cum v-ați luptat. Unul împotriva tuturor.

În vocea lui Leroy, Jean-Marc crede că simte o anume simpatie. În disperarea lui, i se pare o mână întinsă pe care vrea s-o apuce; e ca o scânteie care, într-o secundă, îi dă o speranță; speranța că doi oameni, fără să se cunoască, doar dintr-o simpatie subită, pot fi dispuși să se ajute. E ca și cum un vis frumos, de demult, ar coborî peste el.

Încrezător, îi spune:

— Îmi puteți spune numele hotelului? Aș vrea să telefonez, să aflu dacă Chantal e acolo.

Leroy tace, apoi îl întreabă:

— Nu vi l-a spus ea?

— Nu.

— Atunci, spune el cu amabilitate, aproape cu regret, îmi pare rău, dar nu pot să vi-l dau.

Scânteia cade, stinsă, și Jean-Marc simte iar durerea din umăr, de la strânsoarea polițistului. Rămas singur, iese din gară. Neștiind încotro să se ducă, pornește la întâmplare pe străzi.

Mergând, își scoate banii din buzunar, îi numără încă o dată. Îi ajung pentru biletul de întoarcere, atât. Dacă se hotărăște, ar putea pleca imediat. Diseară va fi la Paris. Evident, ar fi soluția cea mai înțeleaptă. Ce să facă aici? Nu are nimic de făcut. Și totuși nu poate să plece. Nu se va hotărî niciodată să plece. Cât timp Chantal e aici, nu poate părăsi Londra.

Banii însă trebuie să-i păstreze pentru bilet, așa că nu-și poate plăti hotelul, nu-și poate cumpăra de mâncare, nici măcar un sandwich. Unde o să doarmă? Subit, înțelege că în sfârșit se confirmă ceea ce i-a spus de atâtea ori lui Chantal: prin natura lui cea mai profundă, e un ratat, unul care a trăit în confort, ce-i drept, dar numai din întâmplare și provizoriu. Iată-l deodată așa cum e cu adevărat, azvârlit în lumea căreia îi aparține: printre amărății fără un acoperiș sub care să-și poată adăposti declasarea.

Își amintește discuțiile cu Chantal și simte dorința copilărească s-o aibă în fața lui, doar ca să-i spună: acum vezi că aveam dreptate, că nu jucam teatru, că de fapt asta sunt, un ratat, un cerșetor, un boschetar.

Se lăsase noaptea și se făcuse frig. Jean-Marc intră pe o stradă mărginită, pe o parte, de case, pe cealaltă de un parc cu gard de fier vopsit în negru. Acolo, pe trotuarul dinspre parc, era o bancă de lemn; se așeză pe ea. Se simți obosit și îi veni să-și urce picioarele pe bancă, să se întindă puțin. Se gândi: așa începe, negreșit. Într-o zi, îți urci picioarele pe o bancă, apoi se înnoptează și adormi. Astfel, într-o zi, îți faci un culcuș printre boschetari și devii unul dintre ei.

De aceea, adunându-și puterile, își înfrânse oboseala și rămase așezat foarte drept, ca un elev model în banca lui. În spate erau arbori; în fața lui, peste drum, case; toate la fel, albe, cu două etaje, cu două coloane la intrare și patru ferestre la fiecare etaj. Jean-Marc se uita atent la fiecare trecător de pe strada aproape pustie, decis să rămână aici până avea s-o vadă pe Chantal. Să aștepte: era singurul lucru pe care putea să-l facă pentru ea, pentru ei amândoi.

Brusc, la vreo treizeci de metri în dreapta, toate ferestrele unei case se luminează, iar cineva, în interior, trage niște perdele roșii. Pesemne o petrecere mondenă, își spune el. Se miră însă că nu văzuse pe nimeni intrând; sunt toți acolo mai demult și au aprins lu-

minile abia acum? Sau poate, fără să-și dea seama, a ațipit și nu i-a văzut sosind? Dumnezeu, dar dacă, dormind, nu a văzut-o nici pe Chantal? Imediat, ideea unei orgii dubioase îl îngheață; aude fraza: „Știi bine pentru ce Londra”; iar acest „știi bine” îi apare brusc într-o cu totul altă lumină: Londra e orașul englezului, al britanicului, al lui Britannicus; lui i-a telefonat Chantal din gară și pentru el a dispărut de lângă Leroy, de lângă colegii ei, de lângă ei toți.

Îl cuprinde o gelozie enormă și dureroasă, nu gelozia abstractă, mentală pe care o simțise în fața șifonierului deschis, când își punea întrebarea pur teoretică dacă Chantal ar putea să-l trădeze, ci gelozia cunoscută în tinerețe, gelozia insuportabilă care sfâșie carnea, care o torturează. Și-o imaginează pe Chantal oferindu-se unor străini, supusă, devotată, și nu mai poate suporta. Se ridică și fuge spre casă. Ușa albă e luminată de un bec. Apasă clanța, ușa se deschide, intră, vede o scară acoperită cu un covor roșu, de sus aude zgomot de voci, urcă și ajunge la primul etaj unde, pe toată lățimea palierului, vede o garderobă improvizată — o bară metalică de care atârnă paltoane, dar și (simte o nouă împunsătură în inimă) rochii și câteva cămăși bărbătești. Furibund, trece de ele și ajunge la o ușă mare cu două canaturi, albă și ea,

când o mână grea se lasă brutal pe umărul dureros. Se întoarce și simte în obraz răsuflarea unui bărbat solid, în tricou, cu brațele tatuate, care-i spune ceva în engleză.

Încearcă să scape de strânsoarea tot mai dureroasă; împins spre scară, vrea să opună rezistență, se dezechilibrează, și doar în ultima clipă izbutește să se agațe de balustradă. Învins, coboară scara încet. Tatuatul îl urmează, iar când Jean-Marc, indecis, se oprește în fața ușii, individul îi strigă ceva în engleză și, cu un gest imperativ, îi face semn să iasă.

46

Imaginea orgiei o bântuia pe Chantal mai demult, în visele ei confuze, în fantasmemele și chiar în discuțiile cu Jean-Marc, care într-o zi (o, atât de îndepărtată) îi spusese: mi-ar plăcea să merg cu tine la o orgie, cu o condiție însă: în clipa orgasmului, participanții să se prefacă în animale, care în oaie, care în capră, care în vacă, astfel încât orgia lui Dionysos să devină o pastorală în care să rămânem singuri printre animale, ca un păstor și o păstorită. (Această fantezie idilică o amuza: bieții desfrânați se grăbesc spre casa viciului fără să știe că o vor părăsi transformați în vite.)

Este înconjurată de oameni goi și e momentul când ar prefera oile ființelor umane. Nu mai vrea să vadă pe nimeni. Închide ochii: în spatele pleoapelor, continuă totuși să-i vadă, cu mădularele care se înalță, care descresc, care ba sunt mari, ba sunt mici. I se pare un câmp cu râme care se ridică, se îndoaie, se răsucesc, recad. Apoi nu mai vede râme, ci șerpi; i se face silă și totuși continuă să fie excitată. Nu simte însă dorința să facă iar dragoste, din contră, cu cât e mai excitată, cu-atât e mai scârbită de excitarea care o face să înțeleagă că nu-și aparține, că trupul ei aparține acestui câmp mocirlos, acestui câmp cu viermi și cu șerpi.

Deschide ochii: o femeie vine spre ea din încăperea vecină, se oprește în pragul ușii larg deschise și, vrând parcă s-o smulgă din acea nerozie masculină, din acel regn de râme, o măsoară pe Chantal cu o privire languroasă. Femeia este înaltă, are un trup superb, un chip frumos încadrat de păr blond. Chantal e pe punctul de a răspunde invitației mute, însă exact atunci blonda își țuguie buzele, iar pe ele apare saliva; Chantal vede gura mărită parcă de o lupă puternică: saliva este albă și plină de bule mici de aer; blonda o scoate afară, apoi o trage înapoi, vrând parcă s-o ațâțe pe Chantal, vrând parcă să-i făgăduiască sărutări duioase și umede în care cele două femei s-ar topi una în alta.

Chantal privește saliva care formează picături, tremură, alunecă pe buze, iar sila i se transformă în greață. Se întoarce vrând să plece discret, dar blonda, pe la spate, îi apucă mâna. Chantal se smulge și face câțiva pași ca să scape. Simțind iarăși mâna blondei pe trup, începe să alerge. În spate aude răsuflarea femeii care o hărțuiește și care, cu siguranță, a luat fuga ei drept un joc erotic. Chantal e prinsă în capcană: cu cât încearcă să scape, cu atât o excită pe blondă, care atrage noi urmăritori, și toți o hăituiesc ca pe o pradă.

Chantal o ia pe un coridor și aude pași în spatele ei. Trupurile care o vânează îi inspiră un dezgust care, curând, se transformă în groază: fuge de parcă ar trebui să-și salveze viața. Coridorul e lung și se termină cu o ușă deschisă pe care pătrunde într-o săliță pardosită cu gresie; într-un colț, vede o ușă; o deschide, apoi o trage după ea.

În întuneric, se sprijină de perete ca să-și tragă sufletul; apoi, pe pipăite, găsește un întrerupător și aprinde lumina. Este o debara: un aspirator, mături, cârpe de spălat pe jos. Pe podea, pe un maldăr de cârpe, vede un câine făcut covrig. Vocile de afară nu se mai aud, iar Chantal își spune: a sosit momentul animalelor, sunt salvată. Cu glas tare, îl întreabă pe câine:

— Tu care ești, dintre bărbații ăia?

Brusc, e tulburată de ceea ce a spus. Dumnezeu, se întreabă ea, de unde ideea asta, că la sfârșitul orgiei oamenii devin animale?

Ciudat: chiar nu mai știe de unde i-a venit ideea. Caută în memorie, dar nu găsește nimic. Simte doar o senzație delicioasă care nu-i evocă nici o amintire concretă, o senzație enigmatică, inexplicabil de fericită, ca un salut venit de departe.

Brusc, violent, ușa se deschide. O negresă mărunță, în halat verde, intră și îi aruncă o privire deloc surprinsă, rapidă și disprețuitoare. Chantal face un pas într-o parte ca să-i permită să-și ia aspiratorul și să plece cu el.

Fără să vrea, s-a apropiat de câinele care-și arată colții și mârâie. Spaima o cuprinde din nou; iese din debara.

47

Ieșind pe coridor, Chantal avea un singur gând: să găsească garderoba unde, pe o bară metalică, erau atârinate hainele ei. Dar toate ușile pe care le încerca erau încuiate. În sfârșit, pe singura ușă deschisă, intră în salon; i se păru straniu de mare și de gol: negresa în halat verde începuse deja să dea cu aspiratorul. Câțiva domni, singurii rămași dintre

toți invitații, discutau în picioare, cu voce scăzută; erau îmbrăcați și nu-i dădeau nici o atenție lui Chantal care, conștientă de nuditatea ei, acum inoportună, îi privea rușinată. Un alt domn, de vreo șaptezeci de ani, în halat alb și papuci, merse spre ei și le vorbi.

Chantal se chinuia să afle pe unde ar putea ieși, dar atmosfera metamorfozată și neașteptata dispariție a musafirilor făceau ca poziția camerelor să i se pară schimbată și nu mai era capabilă să se orienteze. Văzu ușa larg deschisă a încăperii vecine, acolo unde blonda cu salivă pe buze îi făcuse avansuri; intră; încăperea era goală; se opri și caută o ușă; nu exista nici una.

Reveni în salon și constată că, între timp, domnii plecaseră. De ce nu a fost mai atentă? Ar fi putut ieși pe urmele lor! Singurul rămas era septuagenarul în halat. Privirile lor se întâlneau și Chantal îl recunoscuse; cu ardoarea unei încrederi subite, se îndreptă spre el:

— V-am telefonat, vă amintiți? Mi-ați spus să vin, dar când am venit nu v-am găsit!

— Știu, știu, scuzați-mă, nu mai particip la aceste jocuri de copii, îi spuse el, amabil, dar fără să-i dea atenție. Se îndreptă spre ferestre și le deschise pe rând. Un curent puternic străbătu salonul.

— Sunt fericită să găsesc pe cineva cunoscut, spuse Chantal, agitată.

— Trebuie să aerisim, să scăpăm de duhoarea asta.

— Spuneți-mi cum pot găsi garderoba. Toate lucrurile mele au rămas acolo.

— Aveți răbdare, spuse el și merse într-un colț al salonului, unde era un scaun uitat; i-l aduse: Stați jos. Mă ocup de dumneavoastră îndată ce termin.

Scaunul este în mijlocul salonului. Chantal se așază, docilă. Septuagenarul merge la negresă și dispare cu ea în cealaltă cameră. Acolo huruie, acum, aspiratorul; pe acest fundal zgomotos, Chantal aude vocea septuagenarului dând ordine, apoi niște lovituri de ciocan. Un ciocan? se miră ea. Cine lucrează aici cu un ciocan? Nu a văzut pe nimeni. Trebuie să fi venit cineva. Dar pe unde-a intrat?

Curentul ridică perdelele roșii de la ferestre. Pe scaunul ei, Chantal e goală și o pătrunde frigul. Aude noi lovituri de ciocan și, îngrozită, înțelege: se bat în cuie ușile! Nu va ieși de aici niciodată! Sentimentul unei mari primejdii pune stăpânire pe ea. Se ridică de pe scaun, face trei-patru pași dar, neștiind unde să meargă, se oprește. Vrea să strige după ajutor. Dar cine ar putea s-o ajute? În clipa aceea de spaimă extremă, în minte îi revine imaginea unui bărbat care se luptă cu mulțimea ca să ajungă la ea. Cineva îi răsucesce brațul la spate. Chantal nu-i vede chipul, doar

trupul îndoit. Doamne, ar vrea să și-l amintească puțin mai precis, să-și amintească trăsăturile lui, dar nu izbutește, știe doar că e bărbatul care o iubește, și e singurul lucru care contează acum pentru ea. L-a văzut aici, în oraș, nu poate fi departe. Va trebui să-l regăsească, și asta cât mai repede. Dar cum? Ușile sunt bătute în cuie! Pe urmă vede o perdea roșie care se zbate la o fereastră. Ferestrele! Sunt deschise! Să meargă la fereastră! Să strige, s-o audă cineva din stradă! Va putea chiar să sară afară, dacă fereastra nu e prea sus! Încă o lovitură de ciocan. Și încă una. Acum sau niciodată. Timpul trece și îi reduce șansele. Trebuie să facă ceva, e ultima ocazie.

48

Jean-Marc reveni la banca abia vizibilă în întunericul dintre singurele două felinare, foarte depărtate unul de altul.

Vru să se așeze și auzi un urlet. Tresări; un individ care ocupase banca în lipsa lui îl înjură. Plecă fără să protesteze. Ei da, își spuse, ăsta e noul meu statut; va trebui să lupt chiar și pentru un locșor în care să dorm.

Se opri într-un loc de unde vedea, peste drum, casa din care fusese gonit puțin mai

devreme, ușa albă luminată de becul atârnat între două coloane. Se așează pe trotuar, se sprijini cu spatele de gardul de fier ce înconjura parcul.

Apoi începu să cadă o ploaie mărunță. Își ridică gulerul hainei și observă casa.

Deodată, una după alta, ferestrele se deschid. Perdelele roșii, trase în părți, flutură în vânt și Jean-Marc poate să vadă plafonul alb, luminat. Ce înseamnă asta? Petrecerea s-a terminat? Dar nimeni n-a ieșit din casă. În urmă cu câteva minute, Jean-Marc ardea în focul geloziei; acum, tot ce simte e teama, doar teama pentru Chantal. Ar face orice pentru ea, dar nu știe ce trebuie să facă și tocmai asta e cumplit: nu știe cum s-o ajute, deși e sigurul om care o poate ajuta, el, numai el, pentru că Chantal nu are pe altcineva, pe nimeni, nicăieri în lume.

Cu fața udă de lacrimi, se ridică, face câțiva pași înspre casă și o strigă pe nume.

49

Septuagenarul vine cu alt scaun în mână și se oprește în fața lui Chantal:

— Unde vreți să plecați?

Surprinsă, îl vede-n fața ei: este un moment de tulburare extremă, și din adâncul

trupului ei urcă un val violent de căldură, îi umple pântecul, pieptul, îi acoperă fața. Chantal e în flăcări. E goală-pușcă, e roșie ca focul, iar privirea ațintită pe trupul ei o face să-și simtă fiecare părticică a goliciunii fierbinți. Cu un gest mașinal, își acoperă sânul cu mâna, vrând parcă să-l ascundă. Înlauntrul trupului, focul îi mistuie rapid curajul și revolta. Dintr-o dată, se simte obosită. Dintr-o dată, se simte fără putere.

Bătrânul o ia de braț, o duce la scaunul ei, apoi, exact în față, îl așază și pe al lui. Stau singuri, față-n față, unul lângă celălalt, în mijlocul salonului gol.

Curentul rece îi învăluie trupul gol, scăldat de sudoare; Chantal tremură și, cu o voce subțire și rugătoare, întreabă:

— Nu se poate ieși de aici?

— De ce nu vrei să rămâi cu mine, Anne? o întreabă el pe un ton de reproș.

— Anne? Chantal îngheață de groază: De ce îmi spuneți Anne?

— Nu e numele tău?

— Nu, eu nu sunt Anne!

— Dar este numele sub care te cunosc dintotdeauna!

Din încăperea vecină, se mai aud câteva lovituri de ciocan; bătrânul întoarce capul în direcția lor, parcă ezită dacă să intervină sau nu. Chantal profită de acest moment încer-

când să înțeleagă ce se întâmplă: e goală, dar ei continuă s-o dezbrace! S-o dezbrace de eul ei! S-o dezbrace de destinul ei! I-au dat alt nume, apoi o vor abandona printre necunoscuți cărora nu le va putea explica niciodată cine este ea.

Nu mai speră să iasă. Ușile sunt bătute în cuie. Trebuie să înceapă, modest, cu începutul. Începutul e numele ei. Mai întâi (este un minim indispensabil), vrea ca bărbatul din fața ei s-o cheme pe nume, pe adevăratul ei nume. E primul lucru pe care i-l va cere. Imperativ. Dar abia își fixează acest obiectiv, că face o constatare: în mintea ei, propriul nume pare blocat; nu și-l mai amintește.

Panica ei atinge paroxismul, dar știe că viața îi este în joc și că, dacă vrea să se apere, să lupte, trebuie să-și regăsească sângele rece, neapărat; se concentrează și încearcă să-și amintească: are trei nume de botez, da, trei, a folosit doar unul, asta știe, dar care erau cele trei nume și pe care dintre ele l-a folosit? Numele ăsta, Dumnezeuule, i-a răsunat de mii de ori în urechi!

Brusc, revine gândul la bărbatul care o iubea. Dacă ar fi aici, el i-ar spune pe nume. Să-și amintească fața lui — iar atunci poate că-și va imagina și gura ce-i rostește numele. I se pare o pistă bună: să ajungă la numele ei prin intermediul acestui bărbat. Încearcă să

și-l reamintească și, din nou, vede o siluetă care se agită în mijlocul unei mulțimi. Este o imagine palidă, instabilă, încearcă s-o rețină, s-o rețină și s-o fixeze, s-o extindă înspre trecut: de unde a venit bărbatul acela? Cum a ajuns în mulțime? Pentru ce s-a luptat?

Încearcă să extindă această amintire și vede un parc imens, o vilă plină de oameni printre care distinge un bărbat mărunț, pirpiriu, își amintește că a avut cu el un copil, un copil despre care nu știe decât că e mort...

— Pe unde rătăcești, Anne?

Își înalță capul și vede un bătrân care stă în fața ei pe un scaun și o privește.

— Copilul meu e mort, spune ea.

Amintirea e prea vagă; de aceea și vorbește cu glas tare; crede că astfel o va face mai reală; apoi, crede că-n felul ăsta ar putea s-o rețină, ca pe un capăt de viață care îi scapă.

Bătrânul se apleacă spre ea, îi ia mâinile și spune calm, cu o voce reconfortantă:

— Anne, uită copilul, uită-i pe morți, gândește-te la viață!

Și îi surâde. Apoi face cu mâna un gest larg, vrând parcă să arate ceva imens și sublim:

— Viața! Viața, Anne, viața!

Surâsul și gestul acesta o umplu de groază. Se ridică în picioare. Tremură. Vocea îi tremură:

— Care viață? Ce numiți dumneavoastră viață?

Această întrebare, pe care a rostit-o fără să gândească, aduce după ea încă una: și dacă moartea a venit deja? Dacă *asta* e moartea?

Împinge violent scaunul care lunecă prin salon și se izbește de zid. Vrea să strige, dar nu găsește nici un cuvânt. Din gura ei tâșnește un *aaaaa* prelung și nearticulat.

50

— Chantal! Chantal! Chantal!

Jean-Marc îi strângea în brațe trupul cutremurat de strigăt.

— Trezește-te! E doar un coșmar!

Ea tremura în brațele lui, iar el îi repeta iar și iar că nu e adevărat.

— Da. E doar un coșmar, e doar un coșmar, repeta Chantal după el și, încet, foarte încet, se liniștea.

Iar eu mă întreb: cine a visat? Cine a visat această poveste? Cine a imaginat-o? Ea? El? Amândoi? Unul pentru celălalt? Și când s-a transformat viața lor reală într-o fantasmă otrăvită, când, din care moment? Când trenul a intrat sub Canalul Mânecii? Mai înainte? În dimineața când ea l-a anunțat că pleacă la

Londra? Și mai înainte? În ziua când, în cabinetul de grafologie, l-a întâlnit pe chelnerul care o hărțuise în cafeneaua din orașelul normand? Sau și mai înainte? Când Jean-Marc i-a trimis prima scrisoare? Dar oare i le-a trimis, cu adevărat, scrisorile acelea? Sau le-a scris doar în mintea lui? Care-i momentul precis când realul s-a transformat în ireal și realitatea în vis? Unde era hotarul dintre ele? Unde este hotarul?

51

Le văd capetele, din profil, luminate de veioza de pe noptieră: capul lui Jean-Marc, cu ceafa pe o pernă; capul lui Chantal, deasupra lui, mai sus cu vreo zece centimetri.

Chantal spunea:

— N-o să te mai scap din priviri. O să te privesc în fiecare clipă.

Și, după un timp:

— Mi se face teamă când îmi clipește ochiul. Teamă că în secunda când privirea mea se stinge în locul tău s-ar putea strecura un șarpe, un șobolan, un alt bărbat.

El încerca să se ridice puțin, s-o atingă cu buzele.

Ea clătina din cap:

— Nu, vreau doar să te privesc.

Apoi:

— O să las lumina aprinsă toată noaptea.

În fiecare noapte.

Terminat în Franța, 1996, toamna.

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului
literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. RO92 RNCB 5010 0000 0171 0001,
B.C.R. Filiala sector 1, București

Redactor
VLAD RUSSO
Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU
Corector
IOANA CUCU
Apărut 2008
BUCUREȘTI – ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. „CORESI” S.A.